Järwa-Teataja Arhiivraamatukogu
Aia 42 Tartu

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk uul. nr. 2. Telef. nr. 101. Tarwitamata jäänud käsikirjad hävitatakse, kui neile tagasisaatmiseks ei ole juurde lisatud marke.

Ilmub kolm korda nädalas. Üksiknumbri hind 5 senti.

Wäljaandja: Ühisus „Järwa Kirjastus". Tegew. ja wastutaw toimetaja Joh. Kaup. Tellimise hind postiga: 1 aasta Kr. 6.—; pool aastat Kr. 3.20; 3 kuud Kr. 1.70; 1 kuu Kr. 0.60.

Kuulutuste hind: üks millimeeter ühel weerul: esiküljel 12 sm. tekstis 10 sm. ja kohalike teadete küljel 5 sm. Tellimise aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 105. Paides, kestnädalal 9. septembril, 1936. aastal. 11. aastakäik.

Mässutaud nakatamas Portugali?

Lissabonis kuulutati wälja kaitseseisukord. — Kahel sõjalaewal puhkes kommunistlik mäss, mis summutati rannapatarei tulega.

Hispaanias valitsusvastased San Sebastiani väravail.

ETA. Lissabon, 8. sept.

Kahel Portugali sõjalaewal „Alfonso Albuquerque'il" ja „Dabo'l" hakkas täna warahommikul osa meeskonda mässama. Walitsuse käsul rannapatareid tulistasid sõjalaewu, mis said wigastada ja toimetati Tage sadamasse. Mässulised meeskonnad wangistati.

ETA. Lissabon, 8. sept. (Havas.)

Lissabonis kuulutati wälja kaitseseisukord. Linna strateegilised punktid on okupeeritud wäeüksuste poolt. Ministeeriumid ja awalikud hooned on politsei walwe all. Linnas walitseb täielik rahu.

ETA. Lissabon, 9. sept. (Reuter.)

Mässu kohta kahel Portugali sõjalaewal kuuldub täiendawalt, et mäss oli puhkenud kommunistliku propaganda tagajärjel. Mässulised olewat tahtnud Portugali sõjalaewadega Madridi walitsusele appi minna. Mässulised wangistasid ohwitserid, rewolwereid käes hoides.

Tekkinud segaduse ajal neli kadetti hüppasid üle parda merre ja ujusid kaldale, kus kohe informeerisid mereministeeriumi sündmusest. Mereministeeriumi korralduse! awati rannapatareidest tuli mässulistele sõjalaewadele. „Alfonso de Albuquerque" sai mitu mürsku pihta ja heiskas walge lipu. Teine mässuline laew andis ka kohe alla. Rannapatareide mürskudest olewat mõlemal mässulisel laewal 12 meest saanud surma ja 20 haawata. Mässulistel oli kawatsus wõita sõjalaewadega Malaga sadamasse, et ühineda seal Madridi walitsuse merejõududega.

ETA. Lissabon, 8. sept.

Ametlikult teatatakse, et mäss sõjalaewadel „Alfonso de Albuquerque" ja „Dao" on maha surutud. Kõik mässulised on wangistatud. Teadaanne lisab, et merewägi ja kogu rahwas mõistawad mässu hukka. Kõiksal walitsewat täielik rahu.

VALITSUSVASTASTE EDU.

ETA. Coruna, 8. septembril.

Coruna raadiojaam teatab, et Pasajes ja Renteria on okupeeritud walitsuswastaste wägede poolt, kes nüüd on ainult weel neli kilomeetrit San Sebastianist. Linna pommitamine kestab, kuid on wõetud tarwitusele abinõud, et linna elanikud wõimalikult wähe kannataksid. Kolonel Yague wäeosa okupeeris Pico ja ühines seal põhjapoolt tulnud wäeosadega.

Hispaania kodusõja ohwrid.

„Figaro" awaldab Lissabonist saadud andmeid, milledest nähtub, et kodusõda Hispaanias on nõudnud juba üle saja tuhande ohwri. Punaste rindel olewat langenud 94.000 meest ja 5000 saanud haawata, kuna rahwuslaste leeris on surnuid 46.000 ja haawatuid umbes 8000. Kuna suurem osa wõitlejaist olid abielus, tõuseb Hispaanias leskede arw juba 88.000-le. Waeslapsi olewat ligi 77.000.

Hispaania rahwuslaste teatel kuulub nende waldusesse juba kaks kolmandikku Hispaania pindalast, kus asub 15 miljonit elanikku. Punaste walitsuse all olewat weel ainult 7 miljonit hispaanlast.

Sotsiaalministeeriumi hoone Toompeale.

Ehitusega alatakse käesolewal sügisel ja tööga loodetakse jõuda lõpule nasta pärast.

Sotsiaalministeeriumi uue hoone ehitamine algab käesolewal sügisel. Ehituskrunt on omandatud Toompeal, kiriku platsi idapoolsel küljel, kohtuministeeriumi hoone kõrwal. Platsi poolt tuleb hoone kolmekordne ja tagumine külg — neljakordne. Ruumide kogumaht tuleb 9000 kantmeetrit ja ehitus läheb maksma ümmarguselt 150.000 krooni.

Sotsiaalministeerium asub praegu Toompeal, riigikogu ruumes. Kuna seisab ees rahwuskogu kokkutulek ja warsti pärast seda asub Toompeale ka uus riigikogu, on sotsiaalministeeriumile oma hoone ehitamine paratamatu.

Seepärast omandati ministeeriumile ehituskrundid, mis asuwad Kiriku platsi ääres, kohtuministeeriumi hoone kõrwal. Seal asub praegu endine apostliku õigeuu kiriku sinodile kuulunud maja. Selle lammutamisega alatakse juba lähemal ajal, et enne külmade tulekut jõuda lõpule uue ehituse wundamendi rajamisega. Tööde kawa järgi loodetakse ehitusega jõuda lõpule tulewal sügisel. Uude hoonesse mahub sotsiaalministeerium ühes temale alluwate keskasutustega.

Hoone algprojekti walmistas teedeministeeriumi awalike tööde osakond, kes jääb ka ehituse teostajaks. Peale wähemate muudatuste kiideti algprojekt sotsiaalministeeriumis heaks. Praegu on hoone projekt lõplikult wäljatöötamisel. Uus hoone ehitatakse wäliselt Toompea üldilmega kooskõlas.

Läti uus aupeakonsul Tallinnas.

Romulus Aawakiwi, Läti uus aupeakonsul Tallinnas.

Läti uueks aupeakonsuliks Tallinna nimetas Läti walitsus Eesti elektriseltsi „AEG" direktori Romulus Aawakiwi.

Uus Läti aupeakonsul R. Aawakiwi on sündinud 1903. a. Lätimaal, saanud kõrghariduse Lätis, õpinud hiljem Tartu ja Pariisi ülikoolides ning pärast ülikooli lõpetamist täiendanud oma haridust Berliini kaubandusülikoolis. Ta on rahwuselt eestlane, Eesti kodanik ja juba aastaid Tallinnas firma „AEG" direktoriks.

Ühistegewuskoda tuleb homme kokku.

Ühistegewuskoja esimene üldkoosolek peetakse neljapäewal, 10. septembril Tallinna börsisaalis, algusega kell 12 päewal. Koosoleku awab majandusminister wõi tema esindaja. Awamisele järgnewad terwitused ja walimised. Walida tuleb kuueliikmeline koja juhatus, wiieteistkümneliikmeline nõukogu ja wähemalt kuueliikmeline rewisjonikomisjon.

Walimiste ettewalmistamiseks peetakse neljapäewa hommikul kell 9 samas börsisaalis sektsioonide koosolekud, mis kutsutud kokku sektsioonide nende liikmete poolt, kes saanud koja walimistel kõige rohkem hääli. Kuuldawasti ei olnud keskmädalal weel üldist kokkulepet koja juhatuse moodustamiseks.

Lambawargus Tudulinnas.

Mõni päew tagasi teatas politseile Wirumaal, Tudulinna wallas, Metsküläs elutsew Suurewälja taluomanik A. Oja, et temalt on ära warastatud lammas. Lambad olnud mehel karjamaale jäetud omapead.

Raudtee puhastasu miljon krooni.

Riigi raudteed on annud käesolewal aastal kuni 1. augustini ümmarguselt üks miljon krooni ülejääki. Eelmisel aastal oli see suwma tunduwalt wäikem. Raudtee sissetulekud on tõusnud peamiselt reisijate-weo arwel. Aasta lõpuks suureneb ülejääk kindlasti weel enam.

Kaks weeohwrit.

Waraugul uppus kalur, Liigwallas karjapoiss.

Teisipäewal, 8. septembril uppus Wirumaa Waraugu w. piires Altja küla kohal merre sama küla elanik Heinrich Freiberg, 18 a. wana. Freiberg oli koos Ado Ounapuuga läinud merele, et kontrollida angerjarüsasid. Jõudnud paadiga umbes 200 meetrit kaldast eemale, lükkas tugew laine paadi ümber. Merel walitses paras tuul ja möödunud tormist oli meri weel rahutu. Freiberg kukkus paadist wette, kuna Ado Ounapuu suutis end siiski paadist kinni hoides. weel hoida ning asuda paati uuesti walitsema. Wettekukkunud Freibergi ei saadud aga enam kuidagi päästa, kuigi asuti warsti kohe traalima. Umbes tunniajalise töö järgi saadi merest kätte waid laip.

Teine uppumine sai samal päewal teatawaks Liigwallas. Woldemar Irwal leidis teisipäewal kella 10 ajal oma 14-aastase wenna Meinhard Irwali laiba Piibe jõest. Poiss oli käinud kogu aja jõe ümbruses karjas ning jäänud kadunuks pühapäewal, 6. sept. Arst konstateeris uppumissurma. Laip oli wees olnud 2 päewa. Kuidas sattus Meinhard Irwal wette, pole selgunud. Arwatawasti juhtus õnnetus kukkudes.

Koerad murdsid Saaremaal 45 lammast.

Saaremaal, Maasi wallas, Wäike-Rahula külas, Rangla talus olid kaks wõõrast koera läinud akna kaudu lambalauta, kus oli 45-päine lambakari. Kui pererahwas jaole jõudis, olid koerad 18 lammast juba surnuks murdnud ja teisi sedawõrd purenud, et kõik lambad tulid ära tappa. Koerad kuulusid naabri, Suure-Rahula küla peremeestele Andrei Kaljustele ja Willem Raswale. Üks koertest oli hundikoer, teine jahikoer. Peremehe omad olid 30 lammast, teised ümbruskonnast toodud Rangla tallu suweks sõödale. Kogu kahju 450 krooni, mis tuleb koeraomanikel tasuda.

Uueks haridusnõunikuks dr. agr. E. Terasmäe, põllumajandusameti juhatajaks agr. M. Wessart.

Riigiwanema otsusega nimetati haridusministeeriumi haridusnõunikuks põllutöökoolide alal dr. agr. Enn Terasmäe ja ministeeriumi põllumajandusameti juhatajaks agr. Martin Wessart.

Dr. agr. E. Terasmäe.

Uus haridusnõunik E. Terasmäe (endise nimega Nikolai Roosa) on sündinud 20. detk. 1899. a. Wiljandimaal, Kabala wallas. Peale algharidust omamist kohalikus wallakoolis jatkas ta õpinguid Tartu kommertskoolis, mille lõpetas 1919. aastal. Jätkates hiljem õpinguid Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonnas, lõpetas ta selle 1927. a. agronoomi astmega. 1929. aastal esitas T. magistritöö, sookultuuri alal, omandades agronoomia magistri astme. Lühikest omandas ta ülikoolis ka põllumajanduslikkude kutsekoolide õpetaja kutse. Jätkates teaduslikku tööd esitas mag. E. Terasmäe 1934. aastal doktori wäitekirja ja promoweeris 15. mail samal aastal agronoomia doktoriks. Kuni nimetamiseni haridusnõunikuks töötas ta Tooma sookatsejaama sookultuuri- ja maaparanduskooli juhatajana. E. Terasmäe sulest on ilmunud rohkesti teaduslikke töid ja uurimusi põllumajanduslikul alal.

Agr. M. Wessart.

Haridusministeeriumi põllumajandusameti juhatajaks nimetatud agr. M. Wessart on sündinud 14. aprillil 1896. aastal Harjumaal, Kolga wallas Hirwli külas algkooli õpetaja pojana. Algharidusе omandam. järele isa juures jätkas ta õpinguid Põhja-Eesti põllutöökeskkoolis. Selle lõpetamise järele siirdus ta õpinguid jätkama Saksamaale, Königsbergi ülikooli, lõpetades wiimase dipl. agronoomi astmega 1925. aastal. Ülikooli lõpetamise järele tagasi tulles Eestisse, töötas W. ühe aasta Kuremaa karjakontrollassistentide koolis ja neli aastat Jäneda põllutöökeskkoolis loomakaswatuse õpetajana. 1. aprillist 1930. a. asus ta Polli põllutöökooli juhataja ning Polli riigimõisa walitseja kohale, töötades seal kuni tema nimetamiseni põllumajandusameti juhatajaks.

Rootsi lõwi saabus Narwa.

Lõwi kuju asetatakse Kaarel 12. mälestussambale.

Narwa jaama saabus esmaspäewal lõwi, mis Stokholmist wälja saadetud Kaarel 12. mälestussamba jaoks. Lõwi on walmistatud pronksist ja tema kõrgus on umbes 1,5 meetrit ja pikkus üle 2 meetri.

Narwa jaamast wiiakse lõwikuju Narwa lahinguwäljale, kus see asetatakse juba walmisehitatud graniitkiwist mälestussambale. Kui lõwi kuju mälestussambale pannakse, siis ongi Narwa lahinguwäljal Kaarel 12. mälestussammas walmis ja sinna jääb weel külge panna ainult kroon ja tähed „C XII" ning lahingu aastanumber. Rootsi kuningakrooni asetamine mälestussambale, nagu kuulda, sünnib alles awamise eel.

Peale lõwi kohaleasetamist pannakse ausammas katte alla kuni piduliku awamispäewani, mis sünnib 18. oktoobril.

Rootsi lõvi Narva jaamas, platvorm-vagunil.

Rahwaülikool põhjamaades areneb.

Osawõtjaterohked päewad Soomes. Arutati ka põhjamaade kultuuri ühtlustamise küsimust.

Hiljuti peeti Soomes Põhjamaade rahwaülikoolide tegelaste päewi, millest osawõtt kujunes haruldaselt elawaks. Nii oli Taani esindatud 158, Rootsi 66, Norra 36 ja Soome ise 200 osawõtjaga. Lisaks neile wõtsid päewadest osa Eesti, Ungari, Poola ja Ameerika, igaüks ühe esindajaga. Eesti poolt osawõtja A. Meikop seletas meile tagasijõudmisel nende päewade muljetest: „Tundub, et

rahwaülikoolid põhjamaadel wõidawad ikka enam pinda,

muutudes tarwilikumateks ja kättesaadawamateks järjest laiematele hulkadele.

Nii töötab Taanis juba 60 rahwaülikooli 8000 õpilasega, saades riigilt oma tööks suuremaid toetusi. Samal ajal Taanis töötab 20 põllutöökooli 2700 õpilasega. Ja seda mitte lugupidamatusest põllutöökoolide wastu, waid seepärast, et Taanis rahwaülikoolid täidawad ka põllutöökoolide ülesandeid.

Rootsis on tegutsemas 53 rahwaülikooli 5000 õpilasega, riik annab iga aasta toetuseks 2 miljonit krooni. Rootsi rahwaülikoolide juures on silmapaistew nende spetsialiseerumine. Nii wõib seal leida kehakaswatuse rahwaülikoole, wäikepõllupidajate omi j. t.

Norras tegutseb 29 rahwaülikooli 2000 õpilasega ja Soomes 55 rahwaülikooli 4000 õpilasega.

Päewade tähtsamateks referaatideks wõis pidada neid, mis käsitasid

põhjamaade kultuuri ühtlustamise küsimust.

Referendid kui ka sõnawõtjad läbirääkimistel toonitasid, et Põhjamaade kultuuri üks tugewuskülg peitub tema rahwuslikkuses. Selle tagajärjel elawad ka Põhjamaade rahwaülikoolid uut tõusuaega. Kui nad seni töötasid wäljaspool ametlikku kooliwõrku, siis tahetakse nad nüüd kaasa tõmmata üldisesse haridussüsteemi.

Silma puutus ka asjaolu, et rahwaülikoolid on muutumas laiemate rahwakihtide lemmikasutusteks. Soomes, kus wiimastel aastatel on käimas elaw industrialiseerimine, tekiwad rahwarikkad keskused ja rahwaülikool leiab poolehoiu tõusu ka tööliskonnas.

Sarnased päewad peetakse iga 5-e aasta järele. Soomes järgneb neile weel käesolewal sügisel Soome oma rahwaülikoolide tegelaste kursus. Arwatawasti saadetakse sinna esindaja ka Eestist.

Rahwuspäewad Hiiumaal ja Paadremaal

Pühapäewal peeti Keinas Isamaaliidu osakondade ja kohaliku maanaisteseltsi korraldusel ülehiiumaalist rahwuspäewa. Päew algas kell 3 p. l. aktusega kirikumõisa pargis. Päewa awas Isamaaliidu Keina osakonna esimees Keina wallawanem Teesalu. Waimuliku talituse pidas ja õnnistas üle kümne rahwuslipu kohalik kirikuõpetaja Reinwald. Aktusekõnega esines maakomitee poolt E. Piik Haapsalust ja maanaiste keskseltsist prl. Milli Mägi. Terwitusi öeldi mitmelt poolt. Aktust kaunistas maanaiste seltside laulukoor ja Keina puhkpillide orkester.

Osawõtt rahwuspäewast kujunes ettenägematult rohkeks. Õhtul oli pidu puupüsti saalitäie osawõtul.

Paadremaa Isamaaliidu osakonna korraldusel toimus Paadremaal Kidise külas wana põllumeeste tegelase Ado Peensalu „Sepa" talus isamaalik päew ühes lõikusepeoga ja talude rahwuslippude õnnistamisega. Päewa aktuse awas Isamaaliidu kohaliku osakonna esimees A. Peensalu, mille järgi lauldi hümni. Õnnistamisele toodi üle 20 rahwuslipu. Õnnistamistalituse pidasid ew.-luterliku kombe järgi Warbla pastor Intelmann ja ap.-õigeusu kombe järgi Paadremaa preester Kukk. Aktusekõne pidas Isamaaliidu maakomitee sekretär E. Sõrmus. Lõppsõna ütles A. Peensalu. Rahwuspäewast osawõtjate arw tõusis sadadesse.

Õhtul toimus samas talus lõikuspeo-laud, millest wõttis osa üle 200 külalise.

Autoohwer Konguta maanteel.

Werejäljed autorattail awastasid otsasõitja.

Konguta wallas, Tartumaal, leiti esmaspäewal warahommikul Konguta-Puhja 2 kl. maanteelt kohaliku elaniku August Sammuli laip. Mehel leidus werine haaw peas. Kuna laiba läheduses läksid mööda auto jäljed, tuldi arwamisele, et Sammul on langenud autoohwriks. Mees oli eelmisel õhtul wiibinud läheduses Matto talus, kust oli kella 10 paiku õhtul lahkunud. Ta olnud joobnud olekus. Koduteel tabas meest saatuslik õnnetus.

Ametiwõimud asusid sündmust selgitama. Kahtlus allaajamises langes kongutlasele Elmar Närskale. Mees oli pühapäewal autoga wiibinud Elwas, ja kuna ta kodutee wiis sündmuskohast mööda, siis wõeti asi Närska suhtes selgitamisele. Mees ise kinnitas, et ta ei tea allajäämisest midagi. Kuna aga autol leidusid werejäljed, on tõenäoline, et Sammul jäi Närska auto alla. Närska toimetati Tartu ülekuulamisele.

Olgu tähendatud, et Närskal puudub üldse autojuhtimisluba. Auto alla jäänud Sammul oli 50-dates eluaastates mees.

Kahe- ja neljajalgsed põgenikud Irunist.

Pildil rahwuswaheline sild, mis ühendab Iruni linna Hispaanias Hendaye linnaga Prantsusmaal. Üle silla tuleb punaseid põgenikke ühes kariloomadega. Paljud punastest olid kaasa wõtnud ka wõõrast wara, et seda teha Prantsusmaal rahaks.

Kommunistide hirmuteod Hispaanias.

Inglise ajaleht „Daily Mail" toob kellegi Hispaanias elutsewa inglase jutustuse hispaania punaste hirmutegudest naiste ja laste kallal.

Inglane kõneleb, et Baenas Andaluusia maakonnas on kommunistid hukanud sadasid lapsi, puues neid pead alaspidi rõdude külge. Paljud lastest löödud majaustele risti. Naisi sidunud punased hobuste selga ja wedanud neid nii läbi linna.

Gibraltari lähedal wõtsid punased pantwangiks San Roque garnisoni ülema naise ja tütre. Hiljem leiti mõlemate laibad hirmsasti purustatult ja moonutatult.

Edasi toob sama ajaleht teate weretööst, mille marksistid panid toime Sewilla prowintsis asuwas Arahalis. Punased sulgesid 47 isikut wäikesesse ruumi. Walasid inimeseid bensiiniga üle ning süütasid siis põlema. Kõik wangistatud leidsid elusalt tulesurma.

Cazalia de la Sierras heideti 87 inimest elusalt suurde kiwimurruauku ning punased loopisid sinna siis kolmeminutiliste waheaegadega dünamiidipadruneid.

„Daily Expressi" teatel, sellest kõnelesid ka telegraafiagentuurid, hukkasid punased, äsja enne Iruni walluutamist rahwuslaste poolt, 510 pantwangi. Teiste hulgas ka Valladali peapiiskopi.

Wenelased algawad weisteostu Pärnumaalt ja Lõuna-Järwamaalt.

Eesti tõulooma kaswatajate ühingu korraldusel algab wenelaste weisteostu komisjon weiste ostu Wändra, Tori, Lelle, Käru, ja osalt ka Türi ümbruskondades esmaspäewal, 14. septembril ja see kestab kuni 18. septembrini. Karanteen on Wändras 22. kuni 24. septembrini mil ostetud weised laaditakse waguniteşse ja saadetakse Wenemaale.

Lepingu järele ostetakse mustawalge kirju Holl. Friisi ja punaseid Angleri tõutüübilist weiseid: lehmi 1 kuni 5 poega wanad ja mullikaid wähemalt 20 kuud wanad ja paaritatud. Lehmad ei pruugi puhttõulised olla ega ka mitte kontrolli alused, ainult kehaehitus ja wärw peawad wastama tõutüübile. Puhttõuliste ja kontrollialuste weiste eest wõib aga kõrget hinda saada. Pullisid ostetakse ainult puhttõulisi tõutunnistustega ja hästi arenenud, 1½ kuni 3 a. wanusent.

Weise müüja peab teadma: weise wanust (mitu poega), wiimane poegimise aeg, wiimane paarituse aeg ja kuipalju lehm praegu päewas piima annab. Kellel kari kontrolli all, wõtku kontrollraamat kaasa, kellel aga seda ei ole, toogu lehm ilma selleta kogumispunkti wõi teeäärde, kust komisjon mööda sõidab.

Kawa järele asuwad weiste kokkutoomise punktid järgmiste teede ääres, kust komisjon mööda sõidab. Täpsemalt tuleb kawa kohapeal jälgida meiereides ja kooresaamades:

14. sept. Wändra, Massu, Aluste, Wiluwere, Kärgu, Pöörawere, Kaisma, Kõnnu, Eidapere, kuni Lelleni.

15. sept. Kobra, Reonda, Wändra, Sikana, Kullimaa, Mannare, Tori jaam. Tori alew kuni Piistojani.

16. sept. Katjaste, Wõidula, Kõrbja. Käru, Kolu, Türi, Taikse, Laupa, Aruküla, Põikwa, Jändja.

17. sept. Laane teerist, Särghaua, Rae, Wändra, Wihtra, Rahnoja, Tori-Jõesuu, Riisaküla kuni Aesooni.

18. sept. Pahja, Säästla, Lüüste, Suurejõe, Kaantsoo, Leetwa, Pärassaare.

Kuritöid Läänemaal.

Murdwargus Sipas. Murdwargus pandi toime laupäewa öõl Sipa mõisa härrastemajja. Akna kaudu on tungitud mõisaomaniku Nikolai Schillingi eluruumidesse, kust kaasa wiidud mitmesuguseid hõbeasju, raha, kimp wõtmeid, mitmesuguseid aurahasid ja samas majas asuwast kirjatalust postmarke. Üldine kahjusumma tõuseb mitmele sajale kroonile.

Kuri käsi Kolower es. Kuritahtlik süütamine on neil päewil toime pandud Kolowere-Kalju walla Maidla asunduses. Siin awastas Kaasiku talu omanik Jaan Hamburg, et tema pooleli ehitusel olewa maja juures on lauad ja muu ehitusmaterjal petrooleumiga üle walatud ja siis põlema süüdatud. Kuigi lauad on pruuniks kõrbenud, on tuli seletamatul kombel kustunud. Hamburg süüdistab kuriteos oma naabripereemeest ja selle poega, kellega ta elab pikemat aega wihawaenus. Ehitataw hoone on kinnitatud 1000 krooni eest, tegelik wäärtus aga tõuseb 8000 kr. Mõistatusliku süütamise kohta on käimas juurdlus.

Warastati jalgratas. Politseile awaldas jalgrattawargusest Haapsalus elaw Wassili Nikolajew. Warastatud olewat tema poolt turuplatsile töömoorimeeste seisukohale jäetud jalgratas. Kahju 60 krooni.

Kuulus wähjatõwe-uurija suri.

ETA. London, 7. septembril.

Kuulus Inglise kirurg lord Moynihan suri täna hommikul 70 aasta wanuses. Lord Moynihan sai kuulsaks oma uurimuste läbi wähjatõwe üle.

Raplas õnnistati 27 rahwuslippu.

Möödunud pühapäewal toimus Rapla kihelkonnas Warbola wallas Ohukotsus kohaliku Isamaaliidu osakonna korraldusel rahwuslippude õnnistamine. Päewa awas osakonna esimees J. Pärna.

Südamliku waimuliku talituse pidas Rapla õpetaja J. Liiw. Lõpul anti õpetajale tänuga lilli. Selle järele kõneles koolijuhataja A. Rõõm, teemal: „Ole ustaw surmani", kutsudes noori lippureid pidama ustawalt lipule antud tõotusi. Rahwa juhtide ja rahwa õnnistuseks ja kaitseks lauldi hümni.

Osawõtjaid oli üle 200. Lippe õnnistamisel 27. Toimingut kaunistas Mäo noorteringi segakoor lauluga. Tänu sisuka isamaalise päewa waewanägijaile!

Wirumaa isamaalisest päewast

ja lõikuspühast osawõtjate organisatsioonide registreerimine on pikendatud kuni 11. septembrini. Kui mõni organisatsioon pole kutset saanud kas puuduliku aadressi wõi muu asjolu pärast, siis pole see takistuseks osawõtuks. On hoolitsetud kaugemalt sõitjate hobuste ja jalgrataste paigutamiskohtade eest, autodega ühissõitudeks saawad tuletõrje ja kaitseliidu üksused wabameeload tasuta. Huwirongid Rakwere näitusele ja rahwuspäewale lähewad Tallinnast ja Narwast, wahepealsete tariifipunktidega Jõhwis, Kohtlas ja Tapal.

Soome õhupall Aasperes.

Aaspere elanik W. Reistam leidis ERR lastekodu lähedalt metsast postkaardi silmapaistwa punase ristiga. Kaart osutus Soomest Pasila ilmajaamast õhupalliga koos lendulastuks ja selles paluti kaart saata ilmajaamale tagasi ühes leiukoha ning leidja nime tähistamisega. Kaart kandis numbrit 318 ja oli palliga lendu lastud 29. aug. kell 15.30. Kaart leiti juba 30. augustil kell 10, kus ta puuoksteşse oli hakanud kinni, kuid omanik ei saanud kirjast aru (soome ja rootsi keel), mispärast wastuse saatmine wiibis.

Raadio saatekawa.

Reede, 11. septembril.
Tallinn ja Tartu.

7.00 Äratusmäng. 7.05 Wõimlemine. 7.20 Hommikontsert heliplaatidelt. 8.10—8.30. Hommikpalwus Jaani kirikust — õp. R. Uhke.

18.50. Heliplaate ja reklaami. 19.00. Lastetund. 19.30. Laulu W. A. Mozart'i ooperetest. (Heliplaadid.) 20.00 Oswald Hawel: Raamatute reklaamisest. 20.30. Jaan Kägu esitab oma klawerihelindeid. 21.00. Päewauudiseid. 21.30. Ajanäitaja õiendus, ilma- ja taimekaitseteateid. 21.35. Riigi ringhäälingu orkestri kontsert. Juhatub Fr. Nikolai. 22.55. Päewauudiseid.

Laupäew, 12. september.
Tallinn ja Tartu.

18.50 Heliplaate ja reklaami. 19.30 Riigi ringhäälingu orkestri kontsert. Juhatab Fr. Nikolai. 20.10 Eesti metsaühingute Liidu teaduslik sekretär E. Wester: Sügisesi töid talumetsades. 20.30 Eesti soololaule. Esitab Helga Waldmaa (m.-sopran). 20.50 Järgnewa nädala saatekawa. 21.00 Päewauudiseid. 21.30 Ajanäitaja õiendus ja ilmateade. 21.35 Wana tantsumuusikat (R. Salongi ansambl). 22.15 Moodsat tantsumuusikat „Estonia" walgest saalist (John Pori ja tema orkester). 22.55 Päewauudiseid.

5000 krooni läks Rakverre.

1000-kroonistest võitudest üks Tallinna ja teine Tartu.

Ka 5000-kroonine võit tuli kesknädalal klassiloterii loosimisel välja, nõnda et suurvõite ei ole loosirattasse järele jäänud enam ühtegi. Kuna 5000 krooni on rahva vana harjumuse järele ikkagi pool miljonit, siis käis kihin-kahin läbi saali, kui nimetati suure võidu väljatulekut. Võit oli kukkunud punasele piletile number 37.688. Kellaosuti näitas võidu väljatuleku ajal paar minutit enne üksteistkümmet.

Õnnepilet oli müügil Rakvere postkontoris. Pileti on omandanud keegi juudipoost äritegelane, kes elutseb Rakvere kesklinnas.

Kesknädala hommikupoole tuli loosirattast välja kaks 1000-kroonist võitu. Esimene neist langes rohelisele piletile number 19.537. Piletiraamat oli müügil Tartu postkontoris ning arvatavasti on võit läinud kellelegi Tartu linna elanikule.

Teine 1000-kroonine tuli välja piletiraamatu number 36.095 punasele piletile. See kuna õnnepilet oli müügil Tallinnas klassivõit on tõenäoliselt läinud Tallinna, loterii keskmüügikohas.

Klassiloterii kesknädalase loosimise suuremad võidud toome siinkohal, kuna vähemad võidud avaldame järgmises lehes. Võitude juures tähendab number piletiraamatu numbrit, kuna tähed märgivad raamatus võitnud pileti värvi: s. — sinine, r. — roheline, k. — kollane, p. — punane.

5000-kroonine võit.

37688 p.

1000-kroonised võidud.

19537 r., 36095 p.

100-kroonised võidud.

4655 s., 7624 r., 10154 k., 10859 r., 14963 p., 20807 p., 24090 s., 24754 p., 24991 s., 27660 k., 37962 p., 42285 k.

Klassiloterii esmaspäevased võidud.

1000-kroonised võidud.

4879 s., 35840 r.

500-kroonine võit.

25879 r.

100-kroonised võidud.

3825 p., 5958 p., 6592 p., 9909 p., 11774 r., 12198 r., 25086 r., 25442 r., 26006 s., 29907 r., 31922 s., 40966 k., 41526 k., 43232 k.

30-kroonised võidud.

560 p. 779 r., 843 r., 1516 p., 1617 s., 2175 k., 5160 p., 5532 r., 5949 k., 6142 r., 6470 k., 7113 p., 7293 s., 7427 p., 7874 s., 9833 r., 10365 s., 10600 k., 12246 p., 12508 k., 12666 s., 12767 s., 13904 k., 15521 r., 16606 s., 16241 p., 17093 k., 17334 s., 17813 p., 18164 p., 18429 k., 20481 r., 21490 s., 21814 k., 21879 p., 22962 k., 23163 p., 23992 s., 24024 r., 24114 r., 24476 p., 25558 r., 26507 p., 26850 s., 26865 s., 27880 k., 27906 r., 28974 r., 29709 p., 29740 s., 30282 r., 30678 s., 30808 s., 31861 k., 31940 s., 32200 s., 32548 p., 33164 r., 34632 p., 35520 r., 36413 k., 36879 p., 37134 r., 38143 p., 38754 r., 39981 r., 40262 s., 41259 p., 42035 k., 42116 k., 42660 r., 42756 r., 43318 p., 43578 p., 44426 s.

12-kroonised võidud.

63 r., 618 k., 740 r., 741 k., 913 k., 1043 k., 1052 p., 1165 s., 1385 k., 1495 k., 1706 s., 1866 p., 2005 p., 2050 s., 2134 s., 2198 p., 2298 s., 2393 s., 2402 k., 2784 r., 2789 r., 2791 r., 2911 p., 3014 k., 3117 k., 3530 p., 3927 p., 4221 r., 4287 s., 4652 r., 4704 p., 4862 p., 5142 r., 5246 p., 5312 r., 5505 p., 5550 p., 5952 p., 5969 r., 6010 s., 6013 p., 6206 k., 6443 k., 6562 r., 6647 r., 6681 k., 6833 r., 6852 s., 6872 k., 6890 r., 6973 s., 7214 k., 7474 k., 7614 p., 7627 s., 7826 k., 8131 p., 8319 k., 8366 s., 8402 r., 8919 p., 9073 k., 8147 p., 9291 p., 9423 k., 9711 r., 9915 s., 9955 s., 10173 s., 10350 r., 10379 s., 10470 r., 10480 k., 10614 s., 11139 k., 11185 s., 11230 p., 11260 s., 11358 k., 11423 p., 11580 r., 11594 s., 11698 p., 11706 p., 12632 p., 12947 s., 13122 s., 13367 k., 13603 k., 13052 s., 14234 p., 14324 p., 14434 p., 14458 p., 14468 r., 14555 p., 14622 p., 14670 r., 14828 s., 14921 s., 14976 p., 15730 s., 15754 p., 15764 r., 15997 p., 16132 r., 16181 r., 16293 s., 16344 p., 16470 r., 16662 s., 17263 k., 17707 p., 17727 r., 18497 k., 18739 p., 18775 s., 19069 k., 19278 s., 19361 r., 19383 p., 19419 k., 19720 s., 19924 r., 19980 r., 21129 s., 21375 r., 21468 r., 21863 k., 22190 p., 22633 s., 22856 s., 23210 r., 23223 r., 23537 k., 23547 r., 23913 r., 24334 k., 24389 s., 24539 s., 24567 k., 24630 p., 24711 p., 24725 r., 24854 k., 24907 k., 25490 k., 25609 k., 26480 r., 26653 s., 27302 s., 27696 r., 27705 k., 28486 p., 28499 s., 28563 p., 28525 p., 28549 k., 28800 p., 28810 k., 28848 k., 29003 r., 29010 r., 29433 s., 29463 r., 29593 s., 29858 s., 30094 s., 30507 s., 30595 p., 30751 s., 30941 s., 30963 s., 30976 s., 31084 s., 31237 r., 31270 r., 31329 p., 31340 p., 31347 s., 31352 k., 31417 r., 31553 p., 31732 r., 32054 k., 32207 r., 32312 k., 32680 p., 32847 s., 32869 k., 32997 r., 33171 p., 33277 r., 33424 r., 33428 s., 33451 s., 33491 r., 33507 k., 33657 r., 33818 k., 33864 s., 34592 k., 34663 s., 34666 s., 35214 p., 35258 k., 35371 r., 35566 p., 35600 r., 35735 s., 35809 k., 36206 s., 36208 p., 36316 s., 36346 s., 36502 r., 36897 s., 37073 s., 37115 s., 37564 s., 37806 k., 38344 r., 38603 s., 39017 k., 39164 k., 39367 r., 39596 k., 40035 s., 40149 r., 40269 k., 40375 p., 40517 k., 40883 p., 41148 k., 41512 r., 41767 k., 42073 r., 42446 p., 42555 p., 43025 s., 43133 r., 43204 s., 43216 r., 43225 k., 43260 p., 43279 r., 43852 p., 44208 r., 44222 r., 44241 k., 44429 r., 44875 p., 44955 s.

Teisipäevased võidud.

1000-kr. võit.

577 p.

500-kroonised võidud.

37769 s., 44361 p.

100-kroonised võidud.

5787 p., 13713 r., 17557 r., 18216 s., 27248 r., 27770 s., 30408 s., 35977 p., 36219 p., 42808 p.,

30-kroonised võidud.

1838 r., 2227 k., 2863 k., 4101 p., 6891 k., 7216 s., 7528 p., 8176 p., 9278 s., 10237 p., 10500 k., 10715 p., 11354 k., 11679 p., 12377 p., 13283 k., 14504 k., 14639 s., 15653 k., 16296 s., 16451 k., 18383 k., 19163 k., 20102 s., 20131 k., 20517 k., 22083 p., 22201 p., 22120 p., 22275 p., 23036 r., 24855 r., 25040 r., 25555 p., 26010 r., 26323 s., 26344 s., 27767 s., 27836 r., 29665 s., 29838 k., 31622 r., 32165 s., 32377 r., 32799 r., 32963 s., 34807 k., 34908 r., 35868 p., 36458 r., 37037 s., 37147 r., 37285 p., 37322 s., 37517 r., 40467 s., 40669 r., 41307 p., 41473 r., 41719 p., 43147 p., 44917 p.

12-kroonised võidud.

576 k., 1187 k., 1265 r., 1287 r., 1636 p., 1876 p., 2018 p., 2114 p., 2232 k., 2239 p., 2247 k., 2473 s., 2522 k., 2733 r., 2847 p., 2958 p., 3208 p., 3218 p., 3524 r., 3649 r., 3764 k., 3943 r., 4403 k., 4595 r., 4600 s., 4776 k., 4810 s., 5109 s., 5635 k., 6491 p., 6575 k., 6646 r., 6661 s., 6664 r., 6757 s., 6871 p., 6895 p., 6915 k., 7150 s., 7359 r., 7532 k., 7672 k., 8115 p., 8207 s., 8223 r., 8388 p., 8468 s., 9037 k., 9302 s., 9391 k., 9601 k., 11072 p., 10098 p., 10246 p., 11163 k., 11350 r., 11440 p., 11711 r., 11776 p., 11787 k., 12022 p., 12202 k., 12397 r., 12432 r., 12484 k., 13097 s., 13112 r., 13398 k., 13411 r., 13485 p., 13636 r., 14076 k., 14366 k., 15216 k., 15727 k., 15786 k., 15824 p., 15891 k., 15904 s., 16292 r., 16572 r., 16934 p., 16955 k., 17231 r., 17326 s., 17350 k., 17402 r., 17467 k., 17626 s., 17694 r., 17752 r., 17792 p., 17809 p., 17851 s., 18362 p., 18896 p., 19001 k., 19229 s., 19369 k., 19407 r., 19679 r., 20018 k., 20106 k., 20820 p., 21280 k., 21376 s., 21507 r., 21541 p., 22582 p., 22626 k., 22860 k., 23038 s., 23296 r., 23599 r., 23912 k., 23965 k., 24149 k., 24716 p., 24813 k., 24887 p., 25494 s., 26207 r., 26794 k., 27143 s., 27526 s., 27650 s., 27955 s., 28169 r., 28407 k., 28452 k., 28665 p., 29437 s., 28540 s., 28850 r., 29126 p., 29326 s., 29781 p., 29998 p., 30059 k., 30081 k., 30088 p., 30137 r., 30965 k., 30396 k., 30514 k., 30758 r., 31053 p., 31786 s., 32076 k., 32591 r., 32798 r., 33324 r., 33375 k., 33583 p., 33960 s., 34154 r., 34180 r., 34403 r., 34589 r., 34799 p., 34837 r., 35027 r., 35045 s., 35420 s., 35712 p., 35885 p., 35932 r., 36294 s., 36465 r., 36980 k., 37027 p., 37183 k., 37307 k., 37313 r., 37328 r., 37426 r., 37535 p., 37653 s., 37789 k., 37858 p., 38124 r., 38472 k., 38570 p., 38772 p., 39151 k., 39191 k., 39192 s., 39268 k., 39285 r., 39330 s., 39376 r., 39403 k., 39616 k., 39787 s., 39880 r., 39915 p., 40951 s., 41294 r., 41567 p., 41615 k., 41716 r., 42001 s., 42147 k., 42084 s., 42150 p., 42258 s., 42414 r., 42913 r., 43073 p., 43157 k., 43179 s., 43320 s., 43437 k., 43510 r., 43746 p., 43994 s., 44236 p., 44496 r., 44625 s., 44651 r., 44748 r.

Jõhwis wend surmas kogemata õe.

Õnnetus tulirelwaga mängimisel.

Wirumaal, Jõhwi alewi lähedal, Kose asunduses laskis talupidaja Juhan Mägi 15-aastane poeg Bernhard relwa asjatundmatul käsitamisel kogemata oma 14-aastasele õele Lindele kuuli pähe. Tütarlaps heitis kohe hinge.

Õnnetus leidis aset pühapäewal, mil mõlemad lapsed wiibisid toas, kus nad kahekesi hullasid. Kuna wanemad inimesed wiibisid eemal, siis arwas Bernhard Mägi olewat paraja aja pisut lähemalt tutwuda ka isa kui kaitseliitlase laskeriistadega. Isa panipaigast ta siis tõi lagedale rewolwri, mida hakkas

SEAKASVATAJAD!

Käesolevaga teatame, et Eksporttapamajad ostavad piiramata arvul

elussigu ekspordiks

Tingimused:
eluskaal 90—350 kg.
Hästi toidetud!

Väljamaksu hind:
90—105 kg. 70 snt. eluskaalu kg.
üle 105 kg. 63 snt. eluskaalu kg.

Kaalu kahanemiseks transpordil arvatakse eluskaalust maha 2½%

Eesti Peekoni Eksportühisus

Rahwussotsialistide 8. kongress Nürnbergis algas.

Suured küiduavaldused Hitlerile.

ETA. Nürnberg, 8. sept.

Rahwussotsialistliku erakonna aastakongressi puhul on linn lipuehtes. Tuhanded haakristilipud lehwiwad akendel. Terwitatud waimustatud rahwahulga poolt saabus Hitler kell 18 raekotta. Helisesid kõik kirikukellad. Lauldi riigihümni ja Horst-Wesseli laulu.

Raekojas linnapea terwitas Hitlerit erakonna ja riigi juhtide juuresolekul. Oma kõnes linnapea tuletas meele rahwussotsialistliku erakonna saawutusi ja tänas kantslerit Saksa uue rahwaarmee loomise ja Reinimaa uuesti riigi kaitse alla wõtmise eest. Lõpuks linnapea andis Hitlerile kingituseks hõbekastikese linna wana dokumendiga, mis pärit 16. sajandist. Tänades linnapead, Hitler ütles, et see kingitus jääb talle armsaks mälestuseks erakonna 8. kongressist ja ka mälestuseks tema raskeimast tööaastast, mil tal läks korda tugeneda riigi kaitsejõude ja riigi julgeolekut.

Teisipäewal awati Nürnbergis bolshewismiwastane näitus, mille eesmärgiks on mõjutada külastajaid bolshewismi julmuste suhtes. Suurem osa kõnede loosungiks saab kuuldawasti hüüdsõna: „Bolshewism on maailma waenlane nr. 1".

Hitler on tänawu kutsunud kongressile rohkem autsiidalisi Inglismaalt kui kunagi warem. Kutsed on saadetud 112 isikule Briti ametlikest, poliitilistest ja feltskondlikest ringkondadest.

Inglise kuningas Wiinis

ETA. Budapest, 8. septembril.

Läbisõidul Wiini Inglise kuningas Edward saabus täna hommikul Budapesti.

ETA. Wiin, 8. septembril.

Inglise kuningas Edward 8. saabus täna kell 13.00 erirongil Wiini. Waksalis olid teda terwitamas Austria wälisministeeriumi riigisekretär dr. Guido Schmidt ja Inglise saadik Selby. Kuningas reisib incognito Manchesteri hertsogi nime all.

Inglise saatkonna autol kuningas sõitis hotell „Bristoli", kus ta peatub Wiinis oleku ajal.

Hollandi kroonprintsess kihlus.

ETA. Haag, 8. septembril.

Ametlikult teatatakse, et kroonprintsess Juliana on kihlunud prints Bernhard von Lippe-Biesterfeldiga.

Marssal Mannerheim Londonis.

ETA. **London,** 8. septembril.

Soome marssal Mannerheim saabus täna Briti walitsuse külalisena Londoni. Reuteri teatel on marssali külaskäik seotud Soome suurte relwatellimustega Inglismaalt.

Rutulad tapsid laewa meeskonna.

ETA. Pariis, 8. sept.

Dunkerque'i jõudis täna Inglise aurik „Sea Rumber", kes sõidul Dakarist (Senegalis) Madeirasse on surma läbi kaotanud poole oma meeskonnast. Dakarist wäljudes oli pardal 24 meest. Madeirast möödudes oli juba seitse meest surnud ja wiis tuli lootusetu seisukorras toimetada Madeiras maale. Arwatakse, et meeskonda on nõelanud mürgised putukad.

Werised kokkupõrkeid Prantsusmaal.

ETA. Pariis, 9. septembril.

Kristlike ametiühingute tööliste poolt wallutatud prefektuurihoone ees Clermont-Ferrandis oli eile werised kokkupõrkeid. Marksistlike ametiühingute poolehoidjad püüdsid läbi murda kaitseliidu ahelast, et hoonest wälja ajada kristlikke töölisi. Neil ei õnnestunud aga tungida majja. Wõitluses said paljud haawata.

Loodetaw ilm

neljapäewal, 10. septembril.

Kestmise kiirusega idakaarte tuuli. Öösel selgewõitu, päewal rünkpilwitus. Jahedam, eriti öösel. Nimetamiswäärseid sadusid pole oodata.

Eestis oli öösel 4—10, täna hommikul 8—11 kraadi sooja. Eile sadas wihma.

waatlema ja katsuma õe läheduses. Relw osutus laetuks. Korraga

kõlas pauk ning õde langes nagu wälgust rabatuna põrandale pikali.

Kohe ruttas ka kohale kogu majarahwas, ning nüüd selgus, et kuul oli tunginud tütarlapsel wasakpoolsest palest sisse ja wäljunud kuklast paremalt poolt, mille tagajärjel

pealuu kuuli wäljumiskohalt oli kohutawalt purunenud.

Tütarlaps põrandal ei awaldanud enam wähemaidki elumärke ning jäi üle ainult konstateerida surma.

Traagilise sündmuse puhul jutustab õnnetu isa, et kuna ta lapsed alati on olnud wägagi mõistlikud, siis tal ei tulnud mõttesegi nende eest warjata tulirelwi, ning pealegi ta oli keelanud neid puutuda.

Tähelepanekuid seemnekartuli põldude tunnustamisel.

Agr. O. Wabamets.

Eelmiste aastate eeskujul teostas ka tänawu Eesti Kartulikaswatamise Ühing seemnekartuli põldude ülewaatust.

Põldude tunnustamine algas 23. juulil ning alles käesolewate ridade ilmumiseks jõuti tunnustamisega enam-wähem lõpule. Töö rohkuse tõttu toimetasid tänawu kaks komisjoni põldude ülewaatust, üks Wirumaal ja teine komisjon teistes maakondades.

Wiimaseil aastail suureneb järjekindlalt eksporditawa seemnekartuli kogus ning käsikäes sellega on kaswanud ka seemnekartulite kaswatajate arw. Kui möödunud aastal kuulus tunnustamisele ligikaudu 1000 kartulipõldu, siis tänawu on see arw kahekordseks muutunud — tõustes üle 2000-de.

Seemnekartuli kaswatajad moodustawad teatud rajoone, kõige rohkem on arwuliselt seemnekartuli kaswatajaid Wirumaal, eriti palju aga Kohtla, Jõhwi ja Püssi waldades. Harjumaal leidub rohkesti põlde Keila ja Kloostri ümbruses. Järwamaal sammuwad esirinnas Lehtse ja Ambla wallad.

Lõuna-Eestis on kõige rohkem seemnekartuli kaswatajaid Jõgewa ja Tartu ümbruses. Teistest maadest moodustab erandi Petserimaa, kuna seal ei kuulunud tunnustamisele ühtegi kartulipõldu.

Tänawune kartulisaak tunnustamisel kogutud tähelepanekute järgi näib kujunewat kõigiti rahuldawaks. Üldiselt on loota suuremat saaki Lõuna ja Kesk-Eesti põldudelt, kuna Põhja-Eestis — eriti Harju ning osaliselt ka Wirumaal jääb saak wäiksemaks.

Saaki wähendawaks teguriks on siin peamiselt sademete wähesus. Neis maades kannatawad tublisti rohkem põua tagajärjel hilisemalt maha pandud kartulipõllud. Paljudes majapidamistes wõis märgata niiskuse puudusel isegi pealiste närbumist.

Rõõmustawalt wõib märkida, et tänawu ei ole kartulipõldudel kuigi laialdaselt lewinud lehemädanik, milline haigus tihti meil kartulisaaki wähendab. Kõige warem wõis ringsõidul näha Tartu ümbruse põldudel lehemädaniku algust. Üldiselt on seni lehemädaniku lewikut takistanud tänawu sügisene kuiw ilmastik.

Teisi kartulipealsetel esinewaid haigusi on meil tänawu samuti haruldaselt wähe. Näiteks on neilgi sortidel wäga wähe kerget mosaiikhaigust, milledel eelmistel aastatel seda märgatawalt rohkem esines.

Mõnedel põldudel leidub mugulail waid tawalisest rohkem harilikku kärna, milline kartul on eksport seemnekartulina kõlbmatu. Rohkem oli kärnaseid mugulaid just kewadel laudasõnnikuga wäetatud kartulipõldudel. Sellest hoidumiseks on tarwis laudasõnnik juba sügisel sisse künda. Tänawune sügis peaks seda wõimaldama kõigile, kuna suwiwiljade koristamine toimub waraselt ning seega jääb küllaldaselt aega sõnnikuweoks ja künniks. Samuti suudawad warasemad sordid kasutada paremini sügisel antud sõnnikut, kuna nende kaswuaeg on lühike ning suwe esimesel poolel on harilikult wähe sademeid, mispärast jääbki kewadel antud sõnnik osalt kasutamata.

Tänawusele kartulile on iseloomustawaks nähteks mugulate ebakorrapärane kuju ja idude ajamine. Sageli esineb näiteks täiesti ümmarguse kujuga „Majesteedi" mugulaid. Idude wäljaajamine ja samuti ebanormaalse kujuga mugulate kaswamine on tingitud kestwast sademete puudusest.

Kuna teised seemnekartuleid eksportiwad riigid wõitlewad mitmesuguste kardetawate kartuli haigustega, siis on meil haiguste puudumisel peamiseks mureks seemnepõldude sordipuhtus.

Komisjon põllul seemnekartuli põldu tunnustamas.

Mõnedes majapidamistes kaswatatakse paljuid kartulisorte ning küllaldase hoole ja asjatundlikkuse puudusel on paratamatuks nähteks sortide segunemine. Mõnikord segunemise põhjuseks on ka seemne algmaterjali ebapuhtus. Wõõraste sortide rohkuse pärast jäi tänawu seemnekartulina tunnustamata ligikaudu 10 prots. ülesantud põldudest. Siin kohal lubatagu põllumeeste tähelepanu juhtida järgmisele asjaolule, et tulewikus soowitagu ainult nende põldude tunnustamist, kus on teada kartuli sordipuhtus ja sordi õige nimi. Kuigi meeldiw ei ole sõita mitmeid kilomeetreid asjatult, leides eest sortidesegu, kus sageli raske otsustada, milline sort on waldawas enamuses.

Eeltoodugа arwestades on selge, et eksport seemnekartuli põldude tunnustamine on hädawajalik, sest wäljaweoks kõlbab waid sordipuhas kartuliseeme.

Paljudes majapidamistes on üksikud sordid hästi eraldatud, kus selleks kasutatakse wärwilise mugulaga kartulisorte nagu Odenwaldi sinist ja Herot. Wiimaseid kaswatatakse 2—3 wagu näiteks Majesteedi ja Warajase kollase wahel. Nii toimides ei ole karta põllul sortide segunemist, kuna wärwilise koorega mugulad on kergesti eraldatawad.

Üldiselt wõib tunnustamise ringsõidul kogutud muljete põhjal täiesti rahule jääda tänawuse seemnekartuli kwaliteediga ning samuti loodetawa saagi suurusega.

Waraste kartulisortide, nagu „Jorgi hertsogi" ja „Bintje", koristamine on juba lõpule jõudmas. „Warajase kollase" koristamine on praegul teoksil. Põllumehed, kes weel ei ole asunud wiimase sordi koristamisele, peaksid sellega algust tegema otsekohe. Samuti tuleb asuda lähemal ajal „Majesteedi" põldude koristamisele. Õigeaegne kartulite koristamine on wajalik, et kindlustada seemnekartulile paremat kwaliteeti. Kauemat aega kartuleid maas hoides wõimaldame traatussidele jatkata häwitustööd mugulail. Teiseks wõib mugulaile tekkida mustkärna, kui kartuliwõtmine hilineb.

Koristatud seemnekartul on soowitaw jätta paariks nädalaks ajutistesse kuhjadesse seisma ning alles siis asuda selle sortimisele. Kuhjas seismine on wajalik selleks, et mugulate koor wõiks kinni tõmbuda, nii hoidume mugulate wigastustest.

„Põllumajandus."

Märjamaal põles 6000-kroonine hoone.

Kogu alewik oli tuleohus.

Laupäewa hilisõhtul juhtus Märjamaa alewikus suurem tuleõnnetus, mis asetas tõsisesse tuleohtu kogu alewiku. Maani maha põles Aleksander Kioleini ühise katuse all olew suur hoone — kuurid, saunad, laudad ja eluruumid.

Tuleohtu märgati ajal, mil inimesed wiibisid saunas. Sauna korstna lähedal oli katus süttinud põlema. Tuli lewis siit peagi kogu hoonele ja häwitas selle ühes seesolewa warandusega. Sisse jäi umbes 5000 kg. heinu, ehitusmaterjali ja mitmesugust inwentari.

Suureks lõõmaks paisunud tuli tekitas ärewust kogu alewikus, kuna naaberhoonete põlemasüttimist oli tõsiselt karta. Õnneks aga jõudis tuletõrje peagi kohale ja ennastsalgawa tööga suutis tulekahju lokaliseerida.

Kiolein hindab mahapõlenud hoone ja waranduse wäärtust 6000 kroonile. Kinnitatud oli warandus ainult 750 kr. eest. Tegemist on õnnetu juhtumiga ja tuli on saanud alguse wigasest korstnast.

Pull surmas Märjamaal karjase.

Märjamaa alewiku lähedal Lemmiku talus surmas pull sama talu karjase Juhan Tagu, 60 a. wana. Tagu ajas õhtul loomad karjamaalt koju. Loomade kinnipanemise ajal tombas end laudas pull lahti ja jooksis wälja. Tagu järgnes loomale, lähenedes talle paljakäsi. Loom tormas talle kallale, tõugates karjase maha ning muljudes teda sarwedega. Tagu suri samas saadud wigastuste tagajärjel.

Kalureil algab sügispüük.

Lääneranna kalurid koliwad Saaremaale kilupüügile. Kiidewa kaluriperekondadel aastas kolm kodu.

September toob meie arwukale kalastajateperele kaasa sügisese püügihooaja. Praegu ollakse ametis püügiabinõude korrdaseadmisega, aga on juba paljudes rannawetes suwiselt õngepüügilt üle mindud ka wõrgupüügile. Eelolew sügisene püük on küll üks saagirohkemaid, olenedes eeskätt siiski wastawa kalastuspiirkonna iseärasusist. Sealjuures aga toimub see neil kuudel, mil meresõit on seotud kõige suuremate hädaohtudega. Tihti purustab torm püüniseid, häwitades mitme aasta töövaewa ja halwates mitmeks ajaks edaspidist püüki. Suurte sügistormide järgi ei ole ka haruldased need juhtumid, kus ajalehed teatawad hukkasaanud kalureist.

Üheks suuremaks kalapüügikeskuseks kujuneb eelseiswatel kuudel Saaremaa rannik. Sügisest kilupüüki ei harrasta siin ainult kohapealne rannarahwas, waid saagirohkeks ajaks sõidab siia kohale kümnete kaupa kalurite perekondi ka mandrilt. See on üks meie kalapüügi tähelepanuwäärsemaid iseäraldusi. Juhtub ju ka mujal kalarandades, et ajutiselt tuleb püüdjaid ka wäljaspoolt, kuid täielik uude kohta asumine kogu perekonnaga ja elamise-olemisega on Lääneranna ja Saaremaa piirkonnas ainulaadne.

Need põlised mitme-kodu inimesed on Matsalu lahe suus asuwad Kiidewa ranna kalurid. See on külatäis inimesi, kellel kalapüük on ainukeseks sissetulekuallikaks, wastandina ümbruskonna rannarahwa wäikemajapidamisele kaluriameti kõrwal. Kuna see rahwas on waba maaharimise siduwast mõjust ja teiseks kalastamiswõimalused kohapeal kogu aastaks puuduwad, siis ongi selge, mispärast nad omawad mitu kodu.

Kiidewa kaluriteküla algas igasügisest ümberkolimist juba augusti lõpp-päewadel ja majamajalt jääb küla nüüd iga päewaga tühjemaks. Nagu juba öeldud, siirdutakse uude püügikohta terwe perega ja maja jääb walwama ainult üksik koduhoidja, kelleks harilikult mõni wanem inimene. Elaw kalapüügi hooaeg on pikk ja kestab kuni ranna kinnikülmamiseni. Sellepärast ei jätku Saaremaa rannal ajutistest ulualustest, waid siia on iga kaluriperekond ehitanud korraliku maja. Need sügisja esimesed talwekuud kasutamist leidwad elamud asuwad peamiselt Panga, Ninase ja Waiгu rannikuil, need ei erineks kuidagi harilikust külast, kui nad ei oleks umbes kakskolmandikku aastast surnud.

Kuidas waatawad wõõraste tulekule saarlased ise?

Ega wahekord põliste ja hooajaliste saarlaste wahel polegi olnud kuigi sõbralik, seda eriti warematel aastatel. Saarlased püüdnud teha kõik, et mandrilt tulewaid wõistlejaid takistada. Käidi isegi kohut, kuid wabadus kalapüügi-õiguses on jäänud maksmusele. Õieti ei tulegi Kiidewa kalameestele waadata kui saarlaste kõrwaletõrjujatele nende kalastamiskohtadelt. Ajalooliselt on asi kujunenud isegi wastupidi. Nimelt on Kiidewa kalurid juba siis harrastanud kilupüüki Saaremaa rannal, kui saarlaste poolt püügiwõimalused seisid alles täiesti kasutamata ja siinne rannarahwas end peamiselt elatas maapidamisest. Kiidewa meeste mitmekodu-süsteemi peetakse juba aastasaja wanuseks. Alles mandrilt tulejate eeskujul hakkasid saarlased ka ise rohkem tähelepanu omistama merele. Kuni tänapäewani on ikkagi Kiidewa mehed olnud paremate püügiwõimaluste lewitajateks ka saarlaste hulgas.

Kiidewa kaluriteperekondade koduwahetamine ei ole mitte kahe-, waid isegi kolmekordne. Kewadel räimepüügi-hooajal tuleb pikemaks ajaks lahkuda külast ja peatuda Puise rannal, kust räimepüügi-alad on lähemal. Nii näeme, et kalapüük oma hädaohtlikkuse kõrwal weel teisest küljest küllaltki nõudlik — sundides kümneid perekondi endale mitme kodu asutamisele.

Peipsi- ja Pihkwajärwe kalurite elujärg paraneb.

Wõimalusi selleks toob suwine hea teenistus sisemaal.

Wiimase paari aasta jooksul on Peipsi ja Pihkwa järwe äärsetes kalurikülades hakanud kalurid palju jõukamalt elama kui warem. Wäga paljudes külades püstitatakse uusi elamuid ja tehakse muid uuendusi. Kalurite endi seletuste järele ei andwat küll endiste aastatega wõrreldes kalapüüdmine suuremat tulu, pigem isegi wäiksemat, kuid selle wastu olla aga suwine teenistus sisemaal hea igasugustel ehitus-, põllu- ja teistel töödel. Pealegi ei olla enam tarwis tööd nii otsida nagu warem, sest töö otsiwat nüüd juba neid ise.

Teatawasti rändawad mõningatest kalurikküladest warakewadel kõik tööjõulised isikud sisemaale, kus töötawad kuni hilja sügiseni. Selle aja jooksul suudawad nad praegusel ajal teenida palju ja sügisel koju jõudes minnakse jälle järwele, kus püütakse ka keskmise päewapalga wäärtuses kalu. Nii saawad kalurid käesolewal ajal juba oma elamisi korraldada ja kosuda.

Talundite oksjonid wähenewad.

Möödunud aastal määrati oksjonile 1250 talundit eelnewa aasta 1650 asemel. Oksjonilaine mahakäimine jatkub tänawu.

„Majandusteadete" andmeil talundite oksjonid näitasid 1935. aastal tagasiminekut, ning seda kaunis tunduwal määral, wõrreldes 1934. aastaga. Wõtnud kokku talundite oksjonilemääramised niihästi Riigi Teatajas awaldatud kuulutiste järgi kui ka pristawite poolt ilma kuulutamata oksjonile määratuid, selgub, et 1935. aastal määrati oksjonile 1.259 talundit, neist 144 teiskordselt, kuna 1934. aastal oli oksjonilemääratud talundite arw 1.649, sealhulgas 157 teiskordsele müügile määramist.

Oksjonilaine mahakäimine kestab edasi. Eelkokkuwõtteil määrati 1936. aasta esimesel poolel oksjonile 269 talundit, eelmisel aastal 389.

Kui 1934. a. jagunes oksjonilemääratud talundite arw suuresti ebaühtlaselt Põhja- ja Lõuna-Eesti wahel, on siin 1935. aastal märgata muudatust. P.-Eestis määrati 1935. a. müügile 500 talundit eelmise aasta 561 wastu. L.-Eestis kahanes oksjonilemääratud talundite arw 1078-lt 759-le. Absoluutselt kõige enam talundeid määrati oksjonile Tartumaal.

Tunduwad muudatused, wõrreldes 1934. aastaga, on leidnud aset talundite kreeditoride hulgas, kelle nõudel talundid määrati 1935. aastal oksjonile. Pankade (peale Eesti Maapanga) osatähtsus talundite oksjonilemääramisel on wähenenud suuresti, kuna eraisikute ja »asutiste osatähtsus on suurenenud. Ometi kooskneb talundite lühiwõlakoormis suuremas osas pangalaenudest. Muudatused wõiksid olla osalt tingitud sellest, et ümberlaenustamisega wõeti pankadelt üle talundite suuremad wõlad, millede korraldamine lühilaenutingimusil oli mõnelgi juhul talundile ülejõukäiw. Eraisikute poolt talundi oksjonilemääramine ei ole igakord tingitud otseselt antud laenu tagasisaamise eesmärgist, waid siin esinewad ka pärandusswahekordade korraldamise juhud.

Talundite lühiwõlgnewus on põhjustanud siiski 2 korda rohkem oksjoneid kui pikaajalaenud.

Saadaolewate andmete põhjal selgub, et keskmiselt on eraoksjoneile määratud talundi wõlakoormis 100 krooni ha kohta (1934. a. — 89 kr.). Eesti Maapanga poolt oksjonile määratud talundeist on üks kolmandik asundustalundeid ning nende wõlakoormis on riiklikkude ostuwõlgade ja laenude näol sageli õige suur, keskmiselt 108 kr. ha kohta.

Sundmüük kuulutati wälja 1935. aastal 1259 talundile,

kuid 181 talundit müüdi tegelikult.

Oksjon jäi pidamata 1078 juhul. Oksjoni pidamatajäämist wõi mittekordaminekut põhjustawad mitmed asjaolud. Moratooriumi kaitset kasustanud talundite arw on suhteliselt wäiksem kui mullu. See wastu on aga suurenenud juhud, kus määratud oksjon jäi pidamata nõudesumma tasumise tõttu. Järgmiseks suuremaks põhjuseks, miks oksjon muudeti, on nõudmise tagasiwõtmine. Iseloomustawam aga oksjonite mittekordaminekuu põhjusist on ostjate puudumine.

1935. aastal oksjonite juures on wähenenud ka oksjoneil esinenud pakkujate arw.

Talundite sundmüükide tulemuste põhjal selgub, et 1935. a. oksjonite tulemused ei olnud kreeditoreile rahuldawad. Kogusummas said kreeditorid talundite sundmüügist wähem, kui olid nende nõudmised.

Üldse kaeti kokku eraoksjoneil talundite eest saadud rahaga 60 prots. kõigist kreeditoride nõudmisist. Mitmel kreeditoril tuli oma nõudmiste katteks müügilemääratud talund pidada endale.

Küti wallas kukkus hobune kaewu ja hukkus.

Küti walla Aruküla põllupidajal J. Lällil kukkus märahobune heinamaal lahtisesse kaewu, kusjuures murdus tal kaelaluu ja hobune suri enne, kui ta suudeti kaewust wälja tõmmata. Kahju 450 kr. Samal pallupidajal nõelas uss eelmisel nädalal noort sälgu peast, mistõttu wiimast tuleb rawida ja hobust pea paistetuse tõttu woolikuu abil pitmaga toita.

Rakwere weowoorimehel murdusid roided.

Raske õnnetus juhtus weowoorimehe Karl Peeboga Rakweres. Ta wedas K. Tatriku ärisse lupja ja tahtis Tallinna tänawalt talutada oma hobust lubjakoormaga hoowi. Hobune aga kohkus tänawalt hoowi wiiwa truubi kõminast jalge all ning kargas järsku, kusjuures hobust talutaw Peebo jäi wärawaposti ja aisaotsa wahele. Tal muljuti katki kaks parempoolset roiet ning sai wigastada ka kops. Rakwere linnahaiglas tunnistati wigastus raskeks.

Nõuandenurk.

Wastus lugejale nr. 1810. Tartu majandusühisusest saadud andmetel maksawad heinaniitjad järgmiselt: Deering 295 kr., Herkules (uus mudel) 295 kr. ja wana mudel 260 kr., wene heinaniitjad 230 kr., Lanz 260 kr. ja Lanz õlikannuga 280 kr. Mis puutub wiimastesse, siis on need hiljuti Tartu müügile tulnud ja näiwad soliidse ehitusega olewat. Wene masina osi on müügilt saada.

Lõbusad lood.

„Härra Laenuste, täna tulen juba kahekümne wiiendat armeaa teie juurde!"
„Ja juubeli puhul et too teie lilligi?"

—:—

„Millest see õieti tuli, et su autokummi lõhkes?"
„Sõitsin pudelist üle."
„Ja sa et märganud seda?"
„Muidugi mitte! Pudel oli ju mehel taskus!"

—:—

Siniwiikrud on alles lühikest aega abielus. Nende majapidamiskulud ületawad aga sissetuleku kaugelt.

Sellepärast ütleb Siniwiir oma naisele: „Kulutame liiga palju raha. Peame alustama kokkuhoidu."

„Suurepärane," ütleb proua Siniwiir, „sina hakkad nüüdsest peale ise habet ajama ja mina harjutan sinult suitsetamise ära."

—:—

„Sina kaswad täiesti oma isa sarnaseks," sõnab külaline.
„Jah, ema kardab seda ka," wastas wäike Jüri.

—:—

„Eile kohtasin teie abikaasat."
„Noh, mis ta teile rääkis?"
„Ta ei kõnelnud suurt midagi."
„Siis et olnud ta minu naine!"

Raamat Paide kirikust.

Püha-Risti kiriku ja koguduse ajalugu on ühtlasi tükike kogu Järwamaa kirewat ajalugu.

Neil päewil ilmub Paide ew.-lut. koguduse juhatuse liikmelt Johannes Eelnurme'lt (end. Ehrenwert) raamat kiriku 150 aasta juubeliks, wäärides laiemat tähelepanu ja olles näiteks teistele juubilaridele ajaloolise ülewaate koostamisel, seda enam, et meie kirjandus sel alal on seni waene.

Harilikult tähistawad meie awalikuelu juubelid lühikest ajajärku, enamasti kuni 15-aastani, sest oleme omariikluselt noor rahwas. Kahtlemata on kirik meie wanim ja ühtlasi suurim organisatsioon, mis põlwneb kaugest orduajast ja ulatub läbi terwe meie rahwa sündmusrikka ja kirju ajaloolise minewiku. Kirikuga on tihedalt seotud olnud meie saatus, temaga on läbi põimunud meie rahwa igapäewane elu, rahwaharidus, kirjandus, kunst, keel, rahwakombed, kalender, nädala- ja tähtpäewad, ristinimed, rahwaluule; kirikut on suurel wiisil mõjutatud meie rahwa kõlblus, ilmawaade, iseloom. See side kirikuga on aegade jooksul perioodiliselt kord tihenenud, kord lõdwenenud; on olnud ajajärke, kus kirik haaranud terwe rahwa elamise ja olemise, näit. usupuhastuse puhul, wennaste koguduse õitseajal jne., kuid on olnud ka ajajärke, kus wõis tekkida arwamine, et kiriku päewad on loetud, näit. ratsionalismi, kommunismi ja sellele järgnewal ajajärgul. Kirik on sellest puhastustulest wälja tulnud terwena, tema mõju ja side rahwaga kestab.

Kõike seda silmas pidades kujuneb kiriku juubel terwe ümbruskonna juubeliks, kohaliku kiriku ajalugu — terwe ümbruskonna ajalooks. Iga üksiku kiriku ja koguduse minewik annab wäikese läbilõike terwe meie rahwa käekäigust, omalt poolt rikastab ta ajalugu wäärtuslikkude üksikasjadega.

Sellepärast wäärib juubelite puhul erilist tähelepanu ajalooline ülewaade, mis on jäädawaks wäärtuseks kiirelt mööduwa ühepäewase pidustuse järele. See on tähtis uurimustöö kodukoha tundmaõppimisel, kuid ühtlasi wäärtuslik lüli meie rahwa ajaloos.

Sellest seisukohast wäljudes wäärib tähelepanu J. Eelnurme raamat, aastaid kestnud uurimustöö tulemus. Paide kogudus on selles mõttes õnnelikus olukorras, et on leidunud asjaarmastaja ajaloo alal, kes sellele pühendanud kõik oma waba aja aastate jooksul, ja seda ainult armastusest asja wastu, lootmata ja nõudmata selle eest tasu. Ta on tuhninud läbi kõik Paide wanad koltunud kirikuraamatud, Tallinna ja Tartu arhiiwid, on hankinud andmeid eraisikuilt, muuseumidelt, seltsidelt.

Selle tulemusena raamat sisaldab rikkalikult warem tundmata materjali Paide koguduse, linna ja ümbruskonna ajaloost. Minewik oma pisiasjadeski muutub elawaks, eriti osas, mis puutub kirikut ja kogudust. Leiame huwitawaid andmeid kiriku üksikasjade, altari, oreli, ristimise waagna, akende, klaasmaalide, piltide, kellade jm. kohta, saame ülewaate kiriku majadest, maadest, surnuaedadest, õpetajatest, köstritest, koolidest ja koolmeistritest, koguduse, linna ja Mäo mõisa seiklusrikastest wahekordadest, wenestamise pealetungist ja wõitlusest selle wastu jm.

Kahjuks ei suuda ka parima uurija pilk tungida läbi tihedast udust, mis katab kaugemat minewikku.

Nii näit. puuduwad andmed ordu-aja kohta. Sõjad, katk, nälg, tulekahjud ja muud wiletsused on teinud puhta töö ka arhiiwide alal. Wanimad Paide kirikuraamatud on häwinud juhuslikult Saaremaal, kuhu üks Paide õpetaja wiis nad kaasa. See jätab kahjuks lünga Paide kiriku ajalukku. Selle eest on aga rikkalikult andmeid hilisema, rootsi ja wene aja kohta. Raamatu suureks paisumise kartusel on kahjuks pidanud wälja jääma palju huwitawaid üksikasju, mis paigutatakse koguduse kroonikasse.

Esitatud ajalooliste tõsiasjade kaudu uurimustöö korrigeerib nii mõndagi ajaloolist waadet ja meeleolu. Kirikule tehakse ränki ajaloolisi etteheiteid; nii mõnigi neist ei ole aluseta, kuid ei taheta tunnustada teeneid, mis kahtlemata on kirikul rahwa hariduse ja kaswatuse alal. Kirikuõpetajad olid meie rahwakooli loojad, selle innukad ülesehitajad, suurimad wõitlejad wenestuse wastu, kuigi, wõib olla, oma motiiwidel. Küll tuli siin wõidelda mõisnikega, konwendiga, wene inspektoritega, rahwa ükskõiksusega, kuid õpetajad ei wäsinud wõitlemast terwel rindel aastate wiisi.

Meie koolivõrk peajoontes on rajatud kirikuõpetajailt.

Tähelepanu wääriwad selles mõttes ka kiriku katsumised, kus peale usuliste teadmiste nõuti lugemise oskust täiskaswanuilt, mis suure tähtsusega. Et meie rahwas wene ajal oli hiiglariigis esikohal kirjaoskuse alal, see on suurelt osalt kiriku teene. Ja see kiriku osa meie ajaloo raudses, kuigi kohati kurwas käigus, leiab walgustamist elawais wärwes eelnimetatud neil päewil ilmuwas 60—70-lhk. raamatus. —l.—

Rahvuspüha Leedus.

ETA. Kaunas, 9. sept. Kogu Leedu pühitses eile rahwuspidu Vitautas Suure kroonimise mälestamiseks. Kaunas oli lipuehtes. Äride waateakendes olid wälja pandud riigipresident Smetona ja Vitautas Suure pildid. Kell 11 peeti Tundmatu Sõduri haual sõjamuuseumi aias pidulik jumalateenistus, kuhu olid ilmunud riigipresident, walitsusliikmed, kõrgemad sõjawäelised ja rohkearwuline publik. Riigipresident esines päewa puhul kõnega.

Kartuliwõtt alanud.

Wiimastel päewadel on P.-Järwamaal algust tehtud kartulikoristamisega. Seda tehakse peamiselt neis kohtades, kus kaswatatakse ekspordiks seemnekartuleid. Mujal alatakse kartuliwõtmisega wast 1—1½ nädalat hiljem.

Üldiselt on saak rahuldaw.

Õnnetuste rohkus.

Aakres on esinenud sillatöödel rohkesti õnnetusi. Õnnetusosalisteks on Alb. Määrits, Al-der Lausing, Hugo Löwel, Wassili Skwartsow ja Jaan Hurt. Kõik nad on waagonettide läbi saanud wigastusi, mis kuuluwad kergete liiki.

Hellenurmes on registreeritud õnnetus Aleksander Kurstiga. Mehel on lipilõikamisel saanud wigastada pahema käe sõrm.

Kirepis on esinenud wigastus Emilie Lepikul. Wigastus on tekkinud ristikheina redeli kukkumisel. Wigastada on saanud käsi.

Sai surma sünnipäewal.

Kongutas jäi 7. skp. auto alla koh. wäikekohapidaja August Sammul. Mehest sõitis öösel maanteel üle auto seitsmeliikmelise seltskonnaga. Autot juhtis Elmar Närska, konguttlane, kellel selleks luba puudus. Allajäämisel Sammul oli purjus. Saatuslikul õnnetuspäewal Sammul sai 53-aastaseks. Ta oli perekonnainimene.

Kodumajanduskoolile waliti õpetajaid.

Kawatsusel talu ostmine. Kooli algus 1. okt., awamisaktus 4. okt.

5. skp. walis sihtasutis „P.-Järwamaa kodum. keskkooli" nõukogu kooli kodumajanduse õpetajaks pr. Tamme Tapalt ja käsitöö õpetajaks pr. Sterni, end. Wahi põllutöökooli õppejõu. Eesti keele tunniandjaks waliti pr. Pralits Amblast. Wiimane on lõpetanud Tartu ülikooli ja tegutsenud hiljem keskkoolides eesti keele õpetajana. Usuõpetuse tunniandjaks jääb kohaliku koguduse õpetaja H. Annast. Wõõrkeeleks wõeti pikemate kaalutluste järele inglise keel, mida hakkab õpetama pr. Tamm.

Kuna koolil esialgu puudub majapidamine, kaaluti wiimasel koosolekul ka selle soetamise wõimalusi. Juhtumisi on praegu kohapeal J. Douglase pärandustombyle kuuluw talu müüa, mille suurus umbes 42,5 ha. Wiimane on oma hea asetuse tõttu koolile wäga sobiw, kuid enne kui astutakse talu ostmiseks lähemaid samme, tahetakse kuulda asjatundjate arwamisi. Majapidamise soetamiseks loodetakse saada odawaprotsendilist laenu.

Samal koosolekul wõeti wastu kooli 1937/38. eelarwe 15.137 kr. suuruses. Kuigi koolitöö algab tegelikult juba 1. okt., peetakse pidulik kooli awamisaktus järgmisel pühapäewal, s. o. 4. okt. Sellest wõtaksid osa ka haridusministeeriumi kõrgemad juhid pealinnast. Lõplik aktuse kawa on weel kindlaks määramata, kuid kõigi tundemärkide järele kujuneb 4. okt. kogu P.-Järwamaale suurpäewaks.

Maanoorte muresid ja rõõme.

Tegewust esialgu ei peeta otstarbekaks laiendada, waid asutakse selle süwendamisele.

Järwa maanoorte kongress, mis peeti 6. sept. Koerus, leidis elawat wastukaja noorte peres. Kogu maanoorte päew ühes tööde näitusega kujunes küllalt wõimsaks Järwa noorte eluawalduseks. Siin peegeldus selgesti see suur ja wõimas jõud, milleks *on kujunemas maanoorte liikumine* maaelu tulewiku kujundamisel.

Kongressil kajastusid noorteelu mured ja rõõmud. Noortel on tegutsemiseks üldiselt palju tahet ja indu, kuid palju on sageli komistuskiwe, mis ei lase noorusjõul wabalt woolata, waid surub selle paisu taha. Noorte suurim mure tundub olewat juhtide puudus. Ei leiduks nagu inimesi wanemast põlwest, kes mõistaksid noorte muresid ja soowe ja neile kaasa aitaksid. Tõsi, noori ju mõistetakse ja neil on abilisigi palju, kuid napiks kipub nagu jääma mõistmine ja hindamine maanoorte töö osas. Maanoorte organisatsioonid teewad ju kõike seda, mis teisedki noorte organisatsioonid, kuid neile lisitub weel eriline ülesanne ja töö, nimelt õppida ka seda, mida nõuab tulewane põllumehe elukutse. Seda püütakse teha nii teoreetiliselt kui ka tegelikult. Aga selles osas ongi juhid külmaks jäänud. Seda ei peeta nagu kuigi tähtsaks osaks noorte töös, sageli isegi ülearuseks. Me mõistame seda külmust juhtumudes, kui peame silmas minewikku ja olusid, kust tuli suur osa praegusest põllumeeskonnast, kuid me peame ka teadma tulewiku osa ja ülesandeid. Maanoorte töö Järwamaal näitab kujukalt, kuidas mõjub tegewusse õnnelik juhi walik. Kõikides neis noorteringides, kus juht on hingestunud põllumehe kutsetundja ja hindaja, läheb töö edukalt ja nobedasti. Mujal aga ei leia noortetöö nagu õiget joont, mis wäldiks wõimalikke komistamisi. Juhtide leidmine wõeti ka kongressil noortetöö üheks suureks ülesandeks lähedases tulewikus.

Ringide tegewuses on muidki raskusi. On kohti, kus noorile ei taheta lubada ruume, *sageli isegi koolimajades!* On enesest selge, et seegi pole loomulik ja õige suhtumine noortesse ning siin tuleb leida ümberhinnang.

Kuid pahesid peitub tihti noortes eneseski, mispärast tahetakse asuda järjekindlalt sisemise distsipliini süwendamisele. Asutakse kõrwaldama noortetöös nii üldist ja halba kommet — hilinemist. Noored seadsid endale ülesandeks sellest wabaneda. Mitmedki noorteringid on sellest juba saanud üle, mitmelgi ringil on see teostamisel. Laiadest kawatsustest aga jääb maanoortel teostamata wäga palju aineliste põhjustel, wähemalt esialgu. Pole ju suutelised 13—14-aastased ise kuigi suuri summasid hankima. Toetajaid on aga seni olnud wähe. Põllutöökoda püüab seda siiski lahendada ja tuleb loota, et olukord paraneb ka teistest külgedest.

Kongressil jäädi otsuse juurde, tegewust enam mitte palju laiendada, enne kui juba töö küllaldaselt kõikjal süwendatud. Suurt tuge loodetakse edaspidi ka põllumeeste konwentidelt. Kongressilt jäi mulje, et Järwa maanoorte töö on küllalt kiiresti arenenud, sest maanoorte laialdasem töö on Järwamaal alles paar-kolm aastat wana.

Oma juhtideks walisid noored Järwa maanoorte ühenduse juhatusse wiis liiget — J. Luik, L. Peet, F. Niinemägi, R. Sammel ja R. Leetoja.

Ringi ümber Järwamaa.

Korteriwargad pandi istuma. Neil päewil paigutati Paide wanglasse kaks tuntud korteriwarast, kes tegutsesid käesolewal sügis-suwel Järwamaal — kindla elukohata Georg Woo ja Oskar Eisberg. Wiimane wabanes alles 4. skp. Wiljandi wanglast, kus istus 2-kuist karistust ametiwõimude solwamise pärast. Enne istuma minekut oli mees aga warastanud Wäätsa wallas elutsewalt H. Raudsepalt ühed poolsaapad ja V. Hildilt paari pastlaid. Woo on tegutsenud Wäinjärwe wallas.

10.000-krooonine hoone R.-Allikule. Weel käesolewal sügisel tahetakse wiia katuse alla maawalitsuse teedeosakonna korraldusel Roosna-Allikule ehitataw Järwa-Jaani piirkonna teemeistri elumaja, millise ehitustööd juba alanud. Hoone ehitamine läheb maksma ümmarguselt 10.000 krooni. Maja tuleb kõigiti nägus ja praktiline, sisaldades peale teemeistri eluruumide ka korterid kiwipurustaja ja teehööwli juhtidele, laoruumid, garaash jne., millega täidab oma ülesande eeskujulikult.

Meeletuletuseks 1919. a. sündinud meeskodanikele.

Et wältida wõimalikke sekeldusi, olgu siinkohal meeletuletuseks märgitud, et kõik 1919. a. sündinud meeskodanikud peawad endid laskma 3. järgu reserwäelastena arwele wõtta linnas politseijaoskonnas ja maal wallawalitsustes kuni 1. nowembrini s. a. Peale selle tähtaja arwele wõtjad wõetakse wastutusele kaitsewäeteenistuse seaduse mitte täitmises.

Takistas kohtupristawi tegewust. Alliku wallas Aiamaa külas wõeti wastutusele Liina Herman. Wiimane pani kohtupristawi eest uksed kinni, kui see tahtis surnud Ano Käppa warandust üles kirjutada.

Muutus joobnud päi meeletuks. Järwa-Jaanis sattus joobnud päi märatsema Amalie Junsi maja hoowil samas alewikus elutsew Abel Albi, kes ei leppinud isegi kaaskodanike sõimamisega, waid kukkus kägistama Amalie Junsit ja sama maja juures ehitustöödel wiibiwat Friedrich Meinbergi. Mees wõetakse wastutusele.

Wahastus põlesid heinasaod. Neil päewil süttisid põlema kaks heinasaadu Wahastus K. Kustmanni heinamaal, millest saadud kahju omanik hindab 5 kroonile. Omanik arwab, et tule lewimises on süüdi karjapoisid, kes läheduses teinud tuld ja küpsetanud kalu.

Poeg sõimab ema kahejalgseks koeraks! Esna wallas Öötla asunduses elutsew Marie Pööbel awaldas politseile, et tema poeg Kaarel Palmsaar ei anna talle lepingukohaselt ülespidamist, waid sõimab teda selle asemel kahejalgseks koeraks. Awaldus märgiti protokolli, wastutustundetul pojal tuleb anda wastust

Hobusele tuleb wõtta pass õigel ajal. Neil päewil sai protokolli Kirna wallas ja asunduses elutsew Erich Engelhardt, kes oma hobusele, sündinud 1932. aasta juulikuul, wõttis passi alles 5. septembril. See on seaduse rikkumine, kuna passi ei olnud wõetud õigel ajal.

Koigis korraldatakse karjapäew. Koigi asunduse kontrolliühingu korraldusel toimub 13. skp., ühingu 10-da aastapäewa puhul, Koigis karjapäew. Kawas on lüpsiwõistlused ja näitlik loomade puhastamine Prandi asunduses Kaasiku Kotkase talus. Kell 16 kõnelewad Koigi alg- ja täienduskooli ruumes karja osast talus — agr. R. Leetoja, karjakontrolli tähtsusest — J. Masso, kuna ühingu tegewusest annab ülewaate kontrollassistent E. Lemendik. Hiljem jagatakse wälja auhinnad lüpsiwõistlustel wõitnuile. Kell 21 järgneb kooswiibimine peolauas ja tants.

Paide teateid.

Rahwamajale ehitatakse juurde nägus trepikoda. Neil päewil alustati ehitustöid rahwamaja juures, kus kaewatud üles praeguse ajutise trepi ümbrus. Trepp lõhutakse ja ta asemele ehitatakse nägus trepikoda, milline käib üle kahe korra. Töödega loodetakse jõuda lõpule 20. skp., mil rahwamajas suuremaid aktusi. Esialgsete kalkulatsioonide järele lähewad tööd kogusummas maksma üle 500 krooni. Ehitustöid juhatab maaarhitekt.

Politseinikkude kogu korraldab balli. Politseinikkude kogu korraldusel toimub rahwamajas 26. septembril kontsert-balli, kus esineb kontserdiga laialt tuntud Tallinna politseiametnikkude üle 30-liikmeline orkester kunstnik Kostabi juhatusel. Seesugune ball korraldati ka umbes 5 aastat tagasi, mil ta ettekannetelt õnnestus. Kuna seda loota ka seekordselt, siis oletatawasti osawõtt kujuneb suureks.

Türilane mängis kaarte ja kakles. Türilt pärit A. Krabi teatas politseile, et tema on mänginud Paides Pärnu tänawal nr. 11 raha peale kaarte, kusjuures kaotanud 4 krooni. Mängijate wahel tekkinud muide tüli ja tema, Krabi, saanud peksa.

Ebamäärane hilinemine kinos. Kohalikku kinopublikut lisaks muudele pahedele kinokorralduse ja reklaami puudulikkuse kõrwal pahandab tõsiselt asjaolu, et sellegi ainsa seansiga, mis õhtu jooksul antakse, ei saada kunagi alustada õigeaegselt. Eriti imestuswäärseks kujunes aga olukord esmaspäewasel seansil, milline algusega hilines üle poole tunni, kusjuures muusika asemel demonstreeriti üsna pika aja jooksul kuulastajaile ainult raginat. Kui tahetakse kohapeal wõita rohkem publikut kinole, siis tuleks pidada silmas weidigi ka publiku huwisid. Selles mõttes tuleks ennekõike korraldada akendele paremad katted, mis wõimaldawad ettekande paremat jälgimist ja loowad olukorra, kus walgus ei riku silmi. Edasi soowib publik, et kinoruumi ei lastaks koeri ega karjuwaid sülelapsi. Samuti tuleks kinopidaja omagi huwides edaspidi alustada seansse weidi täpsemalt. Kui hilinemine just tarwilik, siis tohiks olla küllalt wiisaw „akadeemiline weerand", mitte kolmweerand tundi, kusjuures samuti kinopidaja oma huwides tuleks hoolitseda, et ettekande alguseks heliaparaat ja waljuhääldajad oleksid korras. Need on kinopublikult ainult tagasihoidlikud soowid, mille täitmine ei tohiks walmistada raskusi.

Õuna hinnad hakkawad tõusma. Teisipäewasel turul paistis silma, et õunte hinnad hakkawad tõusma. Kallinenud olid isegi plekilised ja seest pruunistunud suweõunad, rääkimata taliõuntest. Üldiselt kujunesid hinnad järgmisteks: Seapekk 110 s. kg, sealiha (praeks) 95 s. kg, sealiha (supiks) 85 s. kg lambaliha 55—60 s. kg, loomaliha 35—60 s. kg seapea (Wõhma) 40 s. kg, lihaworst (Wõhma) 55—100 s. kg, kanamunad 10—11 s. paar, köögiwõi 155—160 s. kg, soolaräimed 15—25 s. kg, heeringad 35—60 s. kg, haugid (wärsked) 60 s. kg, särjed 25 s. kg, suitsuräimed 7—10 s. kümme, manna 45 s. kg, nisupüül 30—40 s. kg, kruubid 26 s. kg, tangud 25 s. kg, odrajahu (ülesõela) 28 s. kg, peakapsad 8 s. kg, hapukapsad 18 s. kg, porgandid 10—12 s. kg, **kaalikad** 8 s. kg, tomatid 15—20 s. kg, sibulad 25 s. kg, õunad 15—25 s. kg, hernekaunad 10 s. liiter, rabarber 10 s. kg, türgioad 10 s. kg, leib (O. Simsoni) 14 s. kg, kartulid 45—50 s. 16 kg.

Wähemaid wigastusi töö juures. Järwamaa turbaühisuse turbatööstuses jäi töötamisel turbalaadijal Leena Kukesool käsi turbaweo rulliku rööpmeilt maha jooksmisel kahe rulliku wahele, kusjuures rulliku terawad raudnurgad wigastasid kätt. Haaw ei ole raske. Wäätsa mehel Karl Jüristol torkas samas töötades miski teraw ese parema käe keskmisse sõrme haawa, mis arstiabi hilinemise tõttu ähwardas kujuneda ohtlikuks.

Linnamees harrastas rööwpüüki. Põllu 2 elutsew Felix Lääts teenis protokolli sellega, et ta öösi wastu laupäewa püüdis allamöödulisi wähki. Wähid wõeti mehelt ära ja lasti tagasi wette.

Leiubüroosse on wiidud mustjas-hall wildist meesterahwa kaabu, leitud 3. sept. Wäike-Aia tänawalt maja nr. 36 hoowilt.

Wõistlusi staadionil. S/s. „Järwapoegade" korraldusel peetakse pühapäewal, 13. skp. staadionil kergejõustiku wõistlusi, kus kawas wiiewõistlus, hoota hüpped jne. Wõistlused algawad kell 2 p. l.

Samal päewal kell 5 toimub jalgpallwõistlus „Järwapoegade" ja Järwa-Jaani k. l. spordiklubi meeskondade wahel.

Maakonna esiwõistlused kümnewõistluses peetakse samuti „Järwapoegade" korraldusel Paides **26. ja 27 skp.**

Tapa sõnumeid.

Tuletõrje ühingu pritsimaja ehitatakse tänawu walmis. Kuigi Tapa tuletõrje ühing kewadel uue pritsimaja ehitamisega alustades kawatses tänawu ehitada walmis waid alumise korra, on nüüd jõutud kaugemale, kui alul juleti loota ning kõigi eelduste järele toimub täiesti walmisehitatud pritsimaja õnnistamine weel käesolewal aastal. Ühingu juhtiwate tegelaste pingutaw töö sellele suurtulemuse saawutamiseks on seda hinnatawam, et hoone ehitamist alustati täiesti ilma kapitalita. Praegu lüüakse hoonele katust ning lähemail päewil algab sisemine ehitustöö. Ehituse peale on seni wälja antud umbes 6500 kr., ning töö lõpulewiimiseks läheb tarwis weel 5000 kr. ümber. Muidugi ei suudeta sellast suurt tööd ühe aastaga läbi wiia ilma laenuta, mispärast teid otsiti soodustatud laenu hankimiseks. Linnawalitsuse poolt lubati ühingule 2 protsendilist laenu 3000 kr. linna korteriolude parandamise fondist, kui otsus leiab kinnitamist. Tuletõrje liidu poolt on lubatud 1000 kr. toetust ja Tapa majaomanike seltsilt 150 kr. toetuslaenu. Nii loodetakse puuduw ehituskapital peatselt kokku saada.

Tapa-Jakobi koguduse kalmistul õnnistati uusi wärawaid. Pühapäewa õhtul toimus Tapa-Jakobi koguduse kalmistul uute furnuaia wärawate õnnistamine, mispuhul oli korraldatud furnuaia-jumalateenistus haudadele süüdatud küünalde walgel. Eemakordselt Tapal korraldatud õhtune kalmistu-jumalateenistus jättis rohkearwulisile osawõtjaile kauni ja sügawa mulje.

Linna algkooli õpetaja A. Lipping lahkub. Neil päewil lahkub Tapalt linna algkooli õpetaja ja end. juhataja abi Anton Lipping, kes asub ametisse Tartu linna algkooli

Tuletõrje ühing pühitses aastapäewa. Tapa wab. tulet. ühingu 36. aastapäewa puhul oli pühapäewal kell 12.30 korraldatud turuplatsil paraad, kus meeskonda terwitasid ühingu esimees L. Paal ja linnanõunik B. Rooba. Samas kinnitati teenelisile tuletõrjujaile pidulikult rinda hoolsus- ja teenistusmärgid. Hoolsusmärke said: Juhan Wannas, L. Paal, Paul Raidla, Ewald Tents, Edmund Mikkin. Teenistusmärke said 35-a. teenistuse eest — Al. Ruil, 20-a. teen. eest — Jüri Balder, 15-a. teen. eest — Johan Rooba, Roman Uuslall ja Mart Wint, 10-a. teen. eest — Ferd. Burm ja Jaan Kaalmann. Paraadilt sirduti rongkäigus läbi linna ühingu aeda, kus pidutseti õhtuni. Tuletõrje nädala kohaste kõnedega esinesid aias ühingu esimees L. Paal ja abipeamees A. Paluwee. Karbikorjandus, mida toimetati 4 karbiga, andis sissetulekut 69.92 kr., aiapidust saadi puhast ülejääki 130 kr. ning korjanduslehtedega loodetakse koguda 100 kr. ümber.

Tapal peeti laskewõistlust.

Tapa malewkonna parimaks laskegrupiks Tapa kompanii.

Pühapäewal toimusid Tapal soomusr. rüg. laskeliirul Tapa malewkonna allüksuste wahelised laske- ja sõjalise iselooomuga wõistlused. Üksiklaskureist osutus parimaks Rud. Auleid, Tapa raudtee kompaniist, kuna üksustest tuli esikohale Tapa kompanii.

Wintpüssidest laskmises tulid kohtadele: küttide klassis 1) Rud. Auleid 208 p. (300 wõimalikust, 2) Joh. Randla (Aegwiidu ü. r.) 176 p., 3) Herbert Jõgis (Tapa komp.) 174 p. Wäljaspool wõistlust laskis H. Noormets 207 silma. 300 mtr. laskurid: 1) Jakob Tamm (Tapa komp.) 163 p. (200 wõimalikust), 2) Karl Kleemeier (Raudtee komp.) 159 p., 3) H. Piibor (Aegwiidu ü. r.) 155 p. Gruppidest tuli esimeseks Tapa komp. 638 silmaga ja teiseks Nõmküla üksikr. 511 silmaga. 200 mtr. laskurid: 1) Harald Noormets (Tapa komp.) 85 p. (100 wõimalikust), 2) Edg. Raus (Nõmküla ü. r.) 80 p., 3) H. Sallon (Nõmküla ü. r.) 78 p. Gruppidest 1) Tapa komp. 336 p., 2) Nõmküla üksikr. 327 p.

Wäikekaliibrilistest püssidest laskmises tuli esimeseks R. Auleid 132 p. (150 wõimalikust), 2. A. Wiibur (Ambla komp.) 128 p., 3) Art. Kuulmata (Ambla komp.) 125 p. Gruppidest 1) Tapa komp. 467 p., 2) Tapa raudt. komp. 443 p., 3) Ambla komp 425 p.

Sõjawäe kolmewõistluses tuli esimeseks A. Kask (Ambla komp.) 3.80 m., 2) H. Noormets 3.25 m., 3) A. Wiibur 3.29 m.

Türi uudiseid.

Warastati 210 kanamuna. Türil elutsew Jaan Rajs teatas, et temal on puukuurist ära wiidud 210 kanamuna ja kaks witsadest punutud korwi. Omanik hindab kahju 12 kr. 50 sendile.

Uusi perekonnanimesid. Linna perekonnaseisuametile on tulnud järgmised nimemuutmise soowiawaldused: August Wiljamsnow — Kalmu, Gustaw Ilsop abik. — Tulik, Martin Jürisson perekonnaga — Pajumäe, Elwine Schultz tütrega — Meola, Johannes Jamps perek. — Raua, Liisa Simson — Suwi, Katarina Sammal wõtab eesnimeks Kai, Enn Ewert perek. — Ewardi, Bernhard Uis abik. — Uus, Jaan Klimpmann abik. — Koitsalu, Hans Teller abik. — Teldre ja Juuli Walkenklau — Wallimäe.

Könniteed korraldamata. Linnawalitsus tegi Paide ja Wiljandi tänawate majaomanikele ülesandeks, et nad 1. septembriks oma majaesised könniteed korda seaks, kuid nüüd selgub, et paljud majade omanikud pole weel oma könnitee osa korda seadnud, mispärast linnawalitsus tahab nüe tähtaja anda teede kordaseadmiseks. Kes selleks ajaks weel jalgteed oma krundi kohalt korraldanud pole, wõetakse wastutusele.

Õnnetus saatejaama ehitustöödel. Esmaspäewa õhtupoolikul juhtus saatejaama ehitustöödel wäike õnnetus. Üks müürisepp libises ülewalt saatejaamahoone tellingutelt kiwilaadungiga alla. Õnneks sai mees waid põrutada ja krimustada.

Draamastuudio-teatri ringreisi-etendused Järwamaal.

Tamsalus, reedel, 11. skp., Paides laupäeval, 12. skp. ja Türil pühap., 13. skp.
NÄITLEJA JOHANNES KALJOLA 15 AASTA KUTSELISE LAVATEGEVUSE TÄHISTAMISEKS „KOLMAS KOMPANII".

STSEEN 4-DAST PILDIST.

„Kolmas kompanii" on Andres Särevi dramatiseering August Gailiti sõja- ja rinderomaanist „Isade maa". Romaani rikkalikust ainest on dramatiseeringusse valitud lavalisemaid kohti ja neist koostatud teatud tervik, kus peategelasteks leitnant Paap Meeme, sõdur Martin Ikk, kuulus „Prügide rügement" jne. Sündmustiku käik algab „Kolmanda kompanii" tegevusega kuski Tartu ja Valga vahel, vaenlase tagasilöömise järgul ja areneb siit kuni Pihkvani ja Lätisse välja. Tõsise isamaalisuse ja kodumaa vaenlasest vabastamise motiividele seltsib siin hulk sõdurite hulljulgeid seiklusi ning tempe, mis ettekande teeb wägagi elawaks ja wärwirikkaks.

Lavastaja — Andres Särev. Lavapildid — Pärn Raudwee. Kaastegevad — Olev Eskola, Leop. Hansen, Aado Hõimre, Aljo Juhkum, Joh. Kaljola, Lisl Lindau, Leo Martin, Mari-Ann Mõldre (Mizzi Möller), Jaan Mürk, Roivo Opsola, Jori Ots, Linda Paberit, Paul Ruubel, Jaan Sammul, Arn. Sarv, Aug. Sunne ja Ruut Tarmo.

Etenduste algus igal pool kell pool 9 õhtul.

Johannes Kaljola 15 a. lawal.

Johannes Kaljola on nooremast näitlejateperest neid näitlejaid, kes oma andekuse tõttu on tõusnud meie näitlejate-pere esiritta. Joh. Kaljola on pärit Draamastuudio teatrikooli esimesest lennust.

Wiisteistkümmend aastat ei ole pikk aeg, kuid kes meie teatriolusid tunneb, see teab, et näitleja, kes tahab jääda truuks oma pühale elukutsele, peab palju kannatama, paljust loobuma ja palju ennast salgama. Enesekitsenduse- ja loobumisrada on Kaljolagi läinud, käies vastutusrikast ja ohakalikku lavainimese teed.

Kui meie neid lawakujusid meelde tuletame, mis J. Kaljola selle 15 aasta jooksul on loonud, siis meenutame küll kõigepealt Pearu kuju Tammsaare „Tõest ja õigusest". Kas see ei ole J. Kaljola oma karakternäitleja andega, kes meile nii südamelähedaseks on teinud suure kirjaniku Tammsaare „Tõe ja õiguse" romaanisarja?

Pearu saatus on kujundatud läbi Kaljola ande, ja on eluliseks saanud laval. Või tuletame meelde allakäinud õpetaja Voitinski osa „Härra Mauruse I järgu koolis".

J. Kaljola on 15. aasta lawatulba juures täiel tõusuteel, teel suurnäitlejaks meie wäheses meistrite-peres.

Kus oleme näinud sellist monumentaalse t vanameest, kindlat, julget ja südamlikku kui Kaljola antud wana Prügi A. Gailiti-Särevi „Kolmandas kompaniis". See on wäärikas suursaawutus Kaljolalt 15 aasta juubeliks. Waadake ainult kaardimängu stseeni tule all. See on ju päris Eesti Taras Bulba. Aga see pole weel kõik. Wõtke kuulus saunastseen ja pojapoja Ossi-Pudsu-Kübe surm. Milline sisseelamine ja milline hellus ja tugewus koos. Meie kirjanduses on raske leida midagi nii head wastawat, kui see koht A. Gailiti „Isade maas", ja J. Kaljola on jälle mees, kes oma lawaloominguga annab wäärika esituse sest laval.

J. Kaljola on 15 aasta jooksul walmistanud palju rõõmu teatrisõpradele oma loominguga, palju saab ta weel anda? Selleks kõike head edaspidiseks ja palju tänu kõige hea eest.

Tööliste puudus takistab maaparandustöid.

Kuna käesolewal ajal kuiwa ilmastiku tagajärjel soodes puudub liigwesi, edenewad maaparandustööd hoogsalt. Senistele maaparandajatele on lisandunud uusi ja kindlasti wõib loota, et wiimaste aru järgnewatel aastatel P.-Järwamaal tõuseb mitmekordseks. Tuska walmistab põllupidajaile asjaolu, et pole saada tarwilisel määral wilunud kraawitöölist. Samuti ei leidu kohati õppinud turbawõtjaid, mistõttu üksikud turbaühingud ei suuda tätta kõiki tellimisi. Et sama äpardust ei juhtuks ka järgnewal suwel, püütakse juba tänawu turbatöölist walmis kaubelda. See aga igakord ei õnnestu, sest wastawad „eriteadlased" on siirdunud teistele aladele. Turbalõikus, kuigi raske, on üks tasuwamaid töid, kuna õppinud tööline wõib teenida kuni 5 kr. päewas.

Karistusi prefektilt.

Wiru-Järwa prefekt karistas Karl Jaani pg. Jüristo'd, elukoht Wäätsa wallas ja asundnses ja Aleksander Johani pg. Paalberg'i, elukoht Mäo wallas, Mündi asundnses 30 krooniga wõi 15 päewase arestiga selle eest, et nemad 21. augustil s. a. Paides restoran „Estika" ruumes joobnud olekus lärmitsesid, laulsid, kisasid ja karjusid, politseikordniku korralekutsumise jätsid tähele panemata ning hakkasid weel rohkem lärmama, millega rikkusid awalikku korda ja rahu.

Sõnake noortele õpinguist.

Mõnda Wirumaa rahwaülikooli otstarbest ja mõttest.

Kuhu minna õppima eelolewal talwel.

Kui suwel maainimesel on tihti nii wähe aega, et waewalt saab ajalehe läbi lugeda, siis peaks seda rohkem talwist aega kasutama eneseärendamiseks. Wanem põlw täiendab oma teadmisi peamiselt ajakirjanduse, lühiajaliste kursuste ja loengute kaudu, kuid noored peaks eneseärendamisele pühendama palju rohkem aega ja tähelepanu, kasutades selleks wastawaid koole. Olen kuulnud sageli kurtwat meie noori st õppimine läheb liig kalliks ja nõtab palju aega. Juhin sellepärast noorte tähelepanu õppeasutusele, mis minimaalse aja- ja rahakuluga wõib rahuldada nende nõudeid. See on põhjamaatüübiline rahwaülikool.

Meie wanem rahwaülikool Kundas, Wirumaal, algab käesolewal sügisel oma kaheteistkümnendat tegewusaastat. Rahwaülikool on asutatud neile noorile, kel pole wõimalust pikemaks ajaks oma koduse töö juurest ära minna, ta on kool, kus lühikese ajaga wõib omandada elus tarwiswaid juhtnööre ja teadmisi. Õpeptus W. R. algab 1. nowembril ja kestab mai alguspäewani, seega ajal, mil maainimesel kõige rohkem wõimalusi eneseärendamiseks. Olen tõkku puutunud paljude W. Rahwaülikooli kaswandikega. Hea meele ja uhkustundega wõib waadelda neid noori. Töötahet ja armastust maa wastu leidub neis kõigis. Teen noormehi, kes waremalt iseai labaste lõbustustega oma aega wiitsid, kuid lühike õppeaeg W. R-lis suutis nad ümber kaswatada, juhatas õigele teerajale. Ja paljud on nüüd teiste juhtijaiks. — Rahwaülikooli õpilaste hariduslik tase on wäga mitmesugune. Seal on 4. kl. algkooli haridusega, kuid ka keskkooli lõpetanuid, ja kõigil neil on õppida. Wastawalt üldhariduisele on muidugi osawõtt teoreetilisteist tundidest. Päewane töö, see on waheldamisi teoretiline. Rahwaülikool on kool, mis walmistab noori otsekoheselt elule. — Noored, kes teie ise enesele teenite ülespidamist ja tunnete, et teil on puudus haridusest, astuge Wirumaa Rahwaülikooli! Kulu, wõrreldes tuluga, on wäike. W. Rahwaülikool asub Kundas, endises mõisamajas, looduslikelt kaunis kohas ja ligipääs sinna raudteel on kerge.

Rahwaülikooli juhataja.

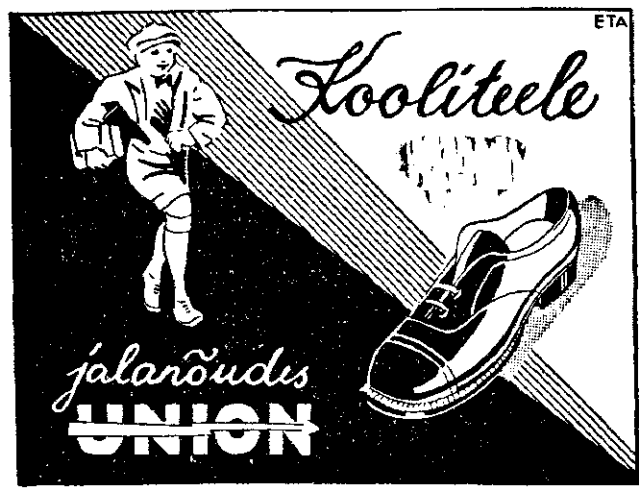

Õppetöö Wirumaa Rahwaülikoolis algab
1. now. s. a. ja kestab 1. maini 1937. a. Wastu wõetakse õpilasi mõlemast soost, algkooli wõi wastawa koduse haridusega. Wanuse alammäär 16 aastat. Koolis õpetatakse üld-, eri- ja oskusaineid. Õppekawad saadetakse soowijatele tasuta. Muude ainete hulgas õpetatakse Rahwaülikoolis kõneoskust, seltside ja ühingute asjaajamist, õpiringide teooriat ja praktikat, soowijatele antakse juhatust muusikas, korraldatakse erikursusi näitekunsti, rahwatantsude j. m. aladel. Õpilased elawad koos õpetajatega ühise perena. Korter ja ülespidamine maksab Kr. 13.— kuus. Tasumine kuuwiisi. Õpilasi registreerib ja annab lähemaid seletusi kooli kohta koolijuhataja. Aadress: Kunda.
Koolijuhatus.

Wiru poes, Kahala külas äri
lõpetamise puhul
odaw wäljamüük
hinnaalandus 10—50 %.
M. Pruuli, Järwa-Kahala.

Ostan igapäev
nisu, rukkeid, otri ja kaeru
kõrgema päewahinnaga. Nisu ostan riigiwiljamonopoli hinna ja tingimustega.
Wiljaladu K. Porkmann
Tapal, Ambla mnt. 8 (hra Ebroki majas, turu äärest).

DRAAMASTUUDIO TEATER
Draamastuudio teatri ringreis.
Näitleja
Johannes Kaljola
15-a. kutselise lawategewuse tähistamiseks
Kolmas kompanii
Andres Särewi dramatiseering 4 waatuses (5 pildis) Aug. Gailiti romaani „Isade maa" järgi. Lavastaja — Andres Särew. Lawapildid — Pärn Raudwee.
Tamsalus,
reedel, 11. septembril s. a.
Paides,
laupäewal, 12. septembril s. a.
Türil,
pühapäewal, 13. sept. s. a.
Algus kell 8.30 õhtul.

Wajatakse korralikku ausat
teenijat,
kes ka aastast last armastab. Nigoli puiestee 30, Tapal.

Walgma - Padula weeühitus
annab 13. septembril 1936. a. kell 11 homm. härra J. Tõnissoni juures, Kriilewälja külas, Mäo wallas wähempakkumisel wälja
jõe jüwendustööd
Walgma-Padula jõe algosas, alates Paide jõest umbes 80 joosewa meetri pikkuselt, milles on töö suurus 225 kuupmeetrit. Lähemaid teateid saab juhatuse liikme M. Adamsoni käest Walgma külas, Mäo wallas.

A/S „OHISELU" TRÜKK, TALLINN